

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1013

16. RUJNA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

VODSTVO HRVATSKE ZAJEDNICE S PREDSEDNIKOM VLADE RH

**Plenković: Kontinuirana
potpora Hrvatima u Srbiji**

SADRŽAJ

8

Nestašica mlijeka –
uzroci i posljedice
**Ako nema domaćeg,
bit će uvoznog u prahu**

10

Pomoć izostala,
upitna jesenska sjetva
**Vladina
prazna obećanja**

12

Olena Papuga, državna tajnica
u Ministarstvu za ljudska
i manjinska prava i društveni dijalog
**Iskreno se
bojim popisa**

15

Banačani kroz povijest sačuvali
svoje hrvatsko ime
**Mišo Brajac, sljedbenik
i promicatelj ideja
seljačkog pokreta**

22

Smotra dječjih pjevača i zborova
Na putu odrastanja

34

Matej Perić, novi župnik
Srijemskih Karlovaca
**Novi život župne
zajednice**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorica dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Napad u obrani

Prvo je (za sada nepravomoćno) rehabilitiran četnički vođa iz Drugog svjetskog rata **Nikola Kalabić**, a onda je (valjda kao logični slijed nelogičnosti) lider radikala **Vojislav Šešelj** dobio orden Srpske pravoslavne crkve. Za točnu informaciju ne baš onaj najznačajniji, orden Svetog Save, već orden Svetog vladike Mardarija, Eparhije novogračaničko-srednjozapadnoameričke, čije je sjedište u Chicagu, a uručio ga je vladika bački **Irinej**. Ali kako je eparhija iz dalekog Chicaga dio Srpske pravoslavne crkve, dođe opet na isto – Šešelja je odlikovala SPC. I uz to, orden koji je stigao iz Chicaga treći je orden SPC-a na grudima lidera srpskih radikala.

Taj događaj došao je žargonski rečeno kao kec na desetku novinarima koji su se, zamislite to, osmjelili pitati predsjednika **Aleksandra Vučića** što misli o tome. I da zlo bude još gore ni manje ni više već baš hrvatski novinari. I to nakon samita Brdo – Brijuni, kao da nisu imali pitati što pametnije i aktulanije, već baš kako će na odnose Srbije i Hrvatske utjecati to što je Srpska pravoslavna crkva dodijelila orden osuđenom ratnom zločincu Vojislavu Šešelju.

Što misli o tome nismo čuli, a po onoj napad je najbolja obrana jesmo kontra pitanja i prozivanja.

Uostalom, prioritet sada nije Zagreb već Priština i pitanje Kosova i Metohije. »Zadatak je da na prostoru koji je srpski i albanski pronađemo život za Srbe i ništa manje života za Albance. Taj težak zadatak mora završiti da bi Srbi opstali kao država i kao narod«, kazao je Vučić prije nekoliko dana na sjednici Skupštine Srbije na kojoj se raspravljalo samo o jednoj temi – Izvešće Vlade Srbije o tijeku pregovaračkog procesa Beograda i Prištine od 15. lipnja 2021. godine do 1. rujna 2022. godine.

Djeluje razumno, racionalno i jedino moguće, jer rješenja ne donose ni napadi, ni napadi u obrani već racionalan i dugoročni kompromis. A to je ono kada nitko od suprotstavljenih strana nije potpuno zadovoljan, ali rješava problem. Za ovaj će izgleda trebati još vremena.

Z. V.

Osude zbog odlikovanja Šešelja

Pojedine političke stranke u Srbiji, među kojima i DSHV, ocijenile su sramotnom i neprihvatljivom dodjelu odlikovanja Srpske pravoslavne crkve osuđenom ratnom zločincu i čelniku Srpske radikalne stranke **Vojislavu Šešelju**.

Orden Svetog vladike Mardarija lideru radikala dodijelila je u nedjelju Eparhija novogračaničko-srednjozapadnoamerička SPC-a kojoj je sjedište u Chicagu. Crkveno odlikovanje Šešelju u ime vladike **Longina** dodijelio je vladika bački **Irinej**. Inače, to je Šešelju treće odličje neke eparhije SPC-a.

Osuda političara u Srbiji

Čelnik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** je na Twitteru objavio da »ovako što nije utjeha tugujućima ubijenih, niti zacjeljuje rane patnji nevinih žrtava, niti donosi spokoj Hrvatima i katolicima koji su ovdje ostali... Ima li tko njih čuti?«.

Dodao je da »jedini mjerodavni odgovor o smislu i svrsi nagrađivanja osobe, koja je pravomoćno osuđena za zločine nad Hrvatima u Vojvodini, može dati samo osoba čiji je Ured u Zagrebu, u Ilici br. 7 (kuća Srpske pravoslavne općine). A nakon svega oko Šešelja, mi snage više skoro ni za što nemamo...«.

Liga socijaldemokrata Vojvodine smatra da je sramotno što Šešelj, osuđeni ratni zločinac, dobiva bilo kakve nagrade i odlikovanja.

»Šešelj, koji je čitav svoj politički vijek posvetio promoviranju mržnje, agresivnosti, ali i političkog ludila, baštini vrijednosti koje su duboko anticivilizacijske, ali i duboko antikršćanske«, navodi se u njihovu priopćenju.

Pokret slobodnih građana smatra nedostojnom i neprihvatljivom odluku dijela SPC-a o odlikovanju »osuđenog ratnog zločinca i vodećeg predstavnika najmračnije politike u povijesti Srbije koja je dovela do krvavih ratova, progona i protjerivanja ljudi na zapadnom Balkanu«.

PSG je naveo kako želi vjerovati da iza toga postupka ne stoji cijeli SPC već samo episkopi Longin i Irinej Bulović.

Osuda iz Hrvatske

Ministar vanjskih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman** i njegov crnogorski kolega **Ranko Krivokapić**, koji su se susreli u Zagrebu, osudili su ovaj čin eparhije SPC-a.

Grlić Radman je na Zrinjercu rekao da je Hrvatska zgrožena i da ne razumije taj čin.

»Bio je instrument velikosrpske politike, koji je provodio Miloševićev režim, na hrvatskim prostorima su počinjeni brojni zločini«, napomenuo je šef hrvatske diplomacije, dodavši da Šešelj »nikada nije negirao upletenost u zločine, čak se i hvalio njima«.

Hrvatski ministar pozvao je Srbiju da se »aktivno i snažno opredijeli i zauzme za zajedničku sigurnosnu i vanjsku politiku EU-a ako želi biti na europskom putu.

I da se suoči s prošlošću, odbaci sve velikosrpske politike, posveti se demokratizaciji vlastitog društva, prestane politizirati ratne zločine i da rješava pitanja nestalih, odštete logoraša.

»To nije već viđeno, to je gore od onoga što je viđeno. Ovo je očigledna podrška počinjenim zločinima, legitimizacija politike zločina, a kada se to događa, priprema se novo aktivno zlo, nikakvo pasivno – političko zlo, aktivno zlo koje prijeti prije svega Crnoj Gori«, rekao je šef crnogorske diplomacije Krivokapić.

Pisonero: I vjerske vođe imaju odgovornost

»Pokušaji prekrajanja historije su neprihvatljivi«, izjavila je portparolka Europske komisije **Ana Pisonero** povodom ovog odlikovanja.

»Vjerske vođe i vjerske zajednice također imaju odgovornost pokazati liderstvo u prevladavanju teškog naslijeđa prošlosti i konstruktivno njegovati međusobno povjerenje, dijalog i toleranciju, neophodne za stabilnost, mirnu budućnost i prosperitet«, napisala je Pisonero.

»Dobro je poznat stav EU da u Europi nema mjesta za poricanje genocida, revizionizam i veličanje ratnih zločinaca, koji su u suprotnosti s najosnovnijim europskim vrijednostima«, istakla je Pisonero u odgovoru na upit Radija Slobodna Europa (RSE).

H. R.

DSHV izlazi na izbore za HNV s listom »HRvati i dalje ZAJedno«

Na sjednici Predsjedništva Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, održanoj u Domu DSHV-a u četvrtak, 8. rujna, jednoglasno je donesena odluka da će DSHV izaći na izbore za Hrvatsko nacionalno vijeće, koji su raspisani 5. rujna, navodi se u priopćenju ove stranke.

»U pozitivnoj i konstruktivnoj atmosferi konstatirano je da model izbora za IV. saziv HNV-a, koje je predvodio DSHV, zajedno s velikim brojem hrvatskih kulturnih udruga i pojedinaca i koja je odnijela uvjerljivu pobjedu na izborima, ne bi trebalo mijenjati. U tom je smislu Predsjedništvo DSHV-a donijelo odluku da DSHV ponovno

bude na čelu izborne platforme za V. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća 'HRvati i dalje ZAJedno' te da se istoj mogu priključiti svi oni kojima je stalo do dobra i prosperiteta Hrvata u Republici Srbiji. Također je odlučeno da Izborni stožer vodi predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković**. U programskom smislu, Izborna platforma za

V. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća bit će platforma kontinuiteta – nastaviti će se i nadograditi djelovanje do sada, kako je konstatirano na sjednici, najuspješnijeg saziva manjinskog samoupravnog tijela hrvatske zajednice. U danima što slijede bit će objelodanjen Platforma, a Izborni stožer će organizirati početak prikupljanja potpisa podrške elektora od strane građana s pravom glasa. Sve potrebne informacije, osim mreže komunikacije unutar stranačkih struktura DSHV-a, bit će dijeljene i na društvenim mrežama«,

navodi se u priopćenju DSHV-a.

Na sjednici Predsjedništva DSHV-a jednoglasno je, budući da je ocijenjena izuzetno pozitivno, usvojena i Deklaracija o suradnji Hrvata iz Srbije i Srba iz Hrvatske. Na koncu sjednice razgovaralo se i o formiranju skupštinske većine i nove republičke Vlade.

Milanović podržao europski put Srbije, Vučić mu zahvalio

Velika većina Srbije negativno gleda na članstvo u Europskoj uniji, rekao je predsjednik **Zoran Milanović** u ponedjeljak u Brdu kod Kranja, a srbijanski predsjednik **Aleksandar Vučić**, javlja *Tanjug*, zahvalio mu je na podršci europskom putu Srbije.

»Opet treba naglasiti da je u ovom trenutku raspoloženje javnosti u Srbiji prema članstvu u EU-u izrazito negativno«, rekao je Milanović na konferenciji za medije na skupu Procesu Brdo-Brijuni, prenosi *Novi list*.

On je rekao kako je »dvije trećine pripadnika srpskog naroda u Srbiji« protiv članstva te da je to broj s »kojim svaki političar treba itekako računati, odnosno kad računati, da se ne preračuna«.

»To je jedina zemlja u kojoj je raspoloženje takvo«, rekao je predsjednik Hrvatske, dodavši kako s Vučićem na skupu nije razgovarao o optužnicama protiv hrvatskih pilota i da je njegov stav tu jasan, »da to nije pravi pristup«.

Srbijanski predsjednik, koji je održao konferenciju za medije istovremeno s hrvatskim i slovenskim kolegom, zahvalio je Milanoviću na »današnjem racionalnom stavu da podrži europski put Srbije«, navodi *Tanjug*.

Vučić je također rekao da bi građani Srbije danas odbili članstvo u EU-u, no i da se »nada da će se u narednim mjesecima i godinama pred nama« to uspjeti promijeniti.

Kaže da je takvo raspoloženje prema EU kod građana Srbije iz mnogo razloga, a da je jedan od njih svakako to što su danas svima u EU-u puna usta teritorijalnog integriteta Ukrajine, iako su ga u slučaju Srbije pogazili kao maljem, piše *Tanjug*.

Govoreći o optužnicama, Vučić je rekao da se »zna koji su nadležni organi« i da stoga nema smisla razgovarati o tome.

Komentirajući pak odluku eparhije Novogračaničke-srednjozapadnoameričke Srpske pravoslavne crkve da odlikuje **Vojislava Šešelja**, Vučić je rekao da to pitanje treba postaviti predstavnicima te eparhije.

»Vi svakog dana odlikujete ubojice Srba, na to niste nimalo osjetljivi. Kod nas je crkva veoma nezavisna u odnosu na državu. Ne znam kako je kod vas Hrvata, ali mi se veoma ponosimo sekularnošću naše države, to su odavno uspostavljene europske i svjetske vrijednosti«, kazao je Vučić.

Plenković: Kontinuirana potpora Hrvatima u Srbiji

*»Nama je važno da kao hrvatska Vlada podupremo napore i Hrvatskog nacionalnog vijeća i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini da se što veći broj građana Srbije, koji jesu Hrvati, na tom popisu i deklarira. Da kažu: da, mi smo Hrvati i kad dođe popisivač da se upišu kao Hrvati«, kazao je Andrej Plenković * »To nije samo statistički podatak, o tom broju će u idućih deset godina ovisiti naš položaj« istaknula je Jasna Vojnić*

Predsjednik hrvatske Vlade **Andrej Plenković** susreo se 12. rujna s vodstvom hrvatske zajednice u Srbiji, predsjednicom Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnom Vojnić** i zastupnikom u Skupštini Srbije i predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavom Žigmanovim**. Sastanku su prisustvovali i

državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas**, predstojnik Ureda predsjednika hrvatske Vlade **Zvonimir Frka Petešić**, savjetnik predsjednika Vlade Hrvatske za vanjske poslove **Dino Mihanović** i savjetnik ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Domagoj Knežević**.

FOTO: Vlada RH

Popis stanovništva ključna tema

Na sastanku je bilo riječi o dovršetku izgradnje Hrvatske kuće, nastavku kadrovskog snaženja, inzistiranju na Akcijskom planu za ostvarivanje prava nacionalnih manjina koji će odgovarati potrebama hrvatske zajednice, podršci aktivnostima u okviru popisa stanovništva i novim projektnim inicijativama.

»Razgovarali smo o onome što je najvažnije, a to je kontinuirana, snažna, ogromna, opipljiva potpora Vlade Hrvatske Hrvatima u Srbiji. Hrvatska Vlada financira izgradnju Hrvatske kuće u Subotici, koja će biti gotova do proljeća iduće godine. Razgovarali smo o potpori svim ključnim projektima kojima se Hrvati u Srbiji nastoje i inače pomoći u ovim okolnostima, bilo da je riječ o našem

Dio jedinstvenog naroda

»Kao država koja pridaje veliku važnost poštovanju manjinskih prava, Hrvatska je snažan oslonac hrvatskoj manjini u Srbiji. Aktivno se zalažemo za jačanje njezinog položaja i zaštitu prava svih njezinih pripadnika. U današnje vrijeme vitalnost manjinske zajednice ključna je za njezinu opstojnost i budućnost u državi u kojoj žive. Zato koristim ovu prigodu da sve vas, pripadnike hrvatske nacionalne manjine u Srbiji,

pozovem da se na predstojećem popisu stanovništva u Srbiji bez oklijevanja izjasnite kao Hrvatica ili Hrvat. Budite ponosni na svoje hrvatske korijene i svoju hrvatsku pripadnost, neka bude odraz snage, odlučnosti i uspješne društvene integracije Hrvata u Srbiji. Gdje god da jeste, uvijek znajte tko ste! Svijest da smo svi dio jednog i jedinstvenog naroda je ono što nas ujedinjuje i nadahnjuje da radimo za bolju Hrvatsku, a da se ona zauzvrat zalaže za dobrobit svih Hrvata ma gdje bili u svijetu«, napisao je predsjednik Vlade RH Andrej Plenković u uvodniku prvog broja biltena *Znam tko sam*, koji je dio kampanje za predstojeći popis stanovništva.

identitetu, kulturi, obrazovanju, stipendijama, vezama s Hrvatskom, financijskoj potpori, projektnoj potpori, potpori koja će osigurati jači položaj Hrvata u Srbiji nego što je to danas, a osobito u svjetlu ključne teme – popisa stanovništva – koji će se u Srbiji provoditi od 1. do 31. listopada. Nama je važno da kao hrvatska Vlada podupremo napore i Hrvatskog nacionalnog vijeća kojim predsjedava gospođa Vojnić i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, da se što veći broj građana Srbije, koji jesu Hrvati, na tom popisu i deklarira. Da kažu: da, mi smo Hrvati i kad dođe popisivač da se upišu kao Hrvati. Također, informirali smo se o izborima za Hrvatsko nacionalno vijeće koji će se dogoditi 13. studenoga ove godine i tu smo dali potporu gospođi Vojnić koja po nama jako dobro vodi Hrvatsko nacionalno vijeće i s kojom imamo izvrsnu suradnju i vjerujemo da će snaženje Hrvatskoga nacionalnog vijeća pomoći zalaganju za prava Hrvata u Srbiji«, izjavio je Andrej Plenković na redovitoj konferenciji za novinare koja je održana istog dana.

Razumijevanje i podrška

Na značaj popisa stanovništva ukazao je i državni tajnik Središnjeg ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas.

»Iznimno je važno da hrvatska zajednica u Srbiji izađe na popis stanovništva i da jasno i nedvojbeno pokaže svoju pripadnost hrvatskom narodu«, rekao je Milas novinarima nakon sastanka.

»Nažalost, Hrvati se u medijima najčešće prikazuju u negativnom kontekstu što ima implikacije da se razvija strah među stanovništvom i taj strah najviše utječe da se ne izjasne o nacionalnoj pripadnosti. Zato je jako važno i da predstavnici vlasti Hrvatske daju jednoznačnu poruku da se jasno i hrabro izjasnimo kao Hrvati i da na predstojećem popisu bude što više. To nije samo statistički podatak, o tom broju će u idućih deset godina ovisiti naš položaj«, istaknula je nakon sastanka Jasna Vojnić.

»Radimo kampanju da se građani hrvatske nacionalnosti ponosno, odlučno i smjelo na popisu izjasne da su Hrvati po nacionalnosti, da im je materinski jezik hrvatski i da su, ako su vjernici, pripadnici Rimokatoličke crkve«, rekao je obraćajući se novinarima nakon sastanka predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov.

»Redoviti susreti s predsjednikom Vlade Andrejem Plenkovićem i njegovim suradnicima sada su se već ustalili kao praksa što uvelike olakšava kontinuitet svakog dogovorenog i započetog projekta. Razumijevanje, podrška i savjeti oko izazova s kojima se suočavamo olakšava breme nerijetko velikih odluka koje kao vodstvo zajednice moramo donositi. Nije puno vremena prošlo otkada smo premijeru stavili na stol tri elaborata od kojih je on izabrao izgradnju Hrvatske kuće i evo, ako Bog da, za pola godine privest će se kraju. Takva podrška, vjerujem, s ovom će se Vladom nastaviti i na drugim za nas kapitalnim projektima«, izjavila je predsjednica HNV-a za Hrvatsku riječ.

H. R.

Nestašica mlijeka – uzroci i posljedice

Ako nema domaćeg, bit će uvoznog u prahu

»Zašto premija za mlijeko ne bi bila 50 dinara? Uz 50 dinara koje daju prerađivači, naši proizvođači bili bi konkurenti farmerima iz Europske unije«, kaže Milan Prostran. »Ako je litra mlijeka tri kilograma kukuruza, znači da možemo malo i razvijati našu proizvodnju, obnavljati strojeve, opremu i uz neke poticaje razmišljati o proširenju. Cijena kukuruza trenutačno je 36 dinara, cijena mlijeka za nas proizvođače bi trebala biti 108 dinara«, kaže Josip Mačković

P olice u dućanima s trajnim mlijekom proteklih dana bile su više prazne negoli pune, pa je (ne)očekivano mlijeko postalo tražena roba. Ovaj poremećaj na tržištu u fokus je stavio pitanje same proizvodnje sirovog mlijeka i stanje u mliječnom govedarstvu, bez obzira što je prije nekoliko dana ministar poljoprivrede **Branišlav Nedimović** nestašicu u dućanima pripisao povećanom izvozu mlijeka, a tvrdnje da je nestašica posljedica sve manjeg broja muznih grla nazvao je dezinformacijom.

Za nestašicu mlijeka predsjednik **Aleksandar Vučić** okrivio je građane i njihovu nekontroliranu kupovinu. Kao spasonosno rješenje najavio je uvoz mlijeka.

»Mlijeka ne može biti dovoljno ako netko uđe i kupi 36 litara dugotrajnog mlijeka«, rekao je Vučić i dodao da će *Imlek* uvesti 3.000 tona mlijeka iz Poljske, a *Laktalis* oko 6.000 litara iz Češke, tijekom tri mjeseca.

Nestašice će biti riješene, ali dugogodišnji problem u mliječnom govedarstvu opet je gurnut pod tepih, jer proizvođači sirovog mlijeka kažu da je najavljeni udarac posljednji završni udarac domaćoj proizvodnji.

Nema krava, nema ni mlijeka

Trenutačni problemi na tržištu kulminacija su problema u mliječnom govedarstvu koji nisu od jučer već traju godinama, pa i desetljećima, a posljedica je drastično smanjenje broja muznih grla i proizvodnje mlijeka. Agroekonomski analitičar **Milan Prostran** to ilustrira konkretnim brojkama.

»Prema Popisu poljoprivrede iz 1960. godine Srbija je imala oko dva milijuna grla goveda, a udio mliječnih grla bio je oko 70 posto, što je 1,4 milijuna muznih krava. Po popisu iz 2012. ukupno je u Srbiji bilo oko 900.000 grla goveda, a muznih krava 650.000. Već 2012. godina bila je upozoravajuća za sve one koji se bave agrarom i već tada je trebalo poduzeti ozbiljne mjere koje bi zaustavile taj pad proizvodnje u mliječnom govedarstvu. I prvi i osnovni problem u proizvodnji mlijeka je pad broja mliječnih grla stoke«, kaže Prostran i dodaje kako se nestašica mlijeka mogla i očekivati.

Drugi problem koji navodi Prostran je ograničenje cijene mlijeka što će prerađivače natjerati na promjenu strukture proizvodnje, kako bi nadomjestili gubitak na ci-

jeni mlijeka. To znači da će dio mlijeka umjesto na police dućana ići u sireve, jogurt i druge proizvode čije se cijene slobodno formiraju.

»I treće, nisu osigurane dovoljne količine mlijeka u prahu koje bi se na tržište plasirale kao kratkotrajno ili dugotrajno mlijeko«, kaže Prostran naglašavajući da je ključ problema prije svega u broju muznih grla.

Uz sve to otkupne cijene su neprimjereno niske, a u otkupnu cijenu mlijeka prerađivači često uračunavaju i premiju koju plaća država iako je ta premija poticaj koji se daje iz državne kase. »Ako želimo obnoviti proizvodnju, država mora izdašnije pomagati poljoprivredu. To je zadatak za novu Vladu. Zašto premija za mlijeko ne bi bila 50 dinara? Uz 50 dinara koje daju prerađivači, naši proizvođači bili bi konkurenti farmerima iz Europske uni-

višegodišnjeg nemara i brutalne pljačke nas proizvođača od strane prerađivača. Država nije poduzela ništa da spasi primarne proizvođače i zato smo tu gdje jesmo. Po meni država je napravila grešku što je ograničila cijenu mlijeka. Zato mi sada uvozimo đubre«, kaže **Josip Mačković**, proizvođač iz Mirgeša i revoltirano dodaje da će posljednja dva grla sa svoje farme odvesti u beogradski Zoološki vrt kako bi Beograđani vidjeli kako su izgledale krave, jer ih kod poljoprivrednika više neće biti.

Mačković trenutno za mlijeko dobije 58 dinara, a premiju će, kaže, dobiti jednog dana.

»Gdje sam s tom cijenom? Nigdje. Računica je jednostavna. Ako je litra mlijeka dva kilograma kukuruza, znači da polako propadamo. Ako je litra mlijeka dva i pol kilograma kukuruza, znači da ne propadamao i da možemo servisirati opremu i strojeve. Ako je litra mlijeka tri kilograma kukuruza, znači da možemo malo i razvijati našu proizvodnju, obnavljati strojeve, opremu i uz neke poticaje razmišljati o proširenju. Cijena kukuruza trenutno je 36 dinara i cijena mli-

EU i Srbija

U Europskoj uniji u BDP koji se ostvari od poljoprivrede udio stočarstva je 70 posto, a biljne proizvodnje 30 posto. U Srbiji je taj odnos obrnut. Agrarni proračun iz koga se osiguravaju davanja poljoprivrednicima u EU je 33 posto ukupnog proračuna, a u Srbiji četiri posto.

je. Najvažnije je da proizvođači ne pokolju krave, da i dalje ostanu u toj proizvodnji. Kod nas je kritično što se 70 posto govedarske proizvodnje nalazi kod malih proizvođača i njima je najlakše zaklati nekoliko krava i ugasi proizvodnju«, kaže Prostran.

No, usprkos svemu, mlijeka će biti na policama dućana, ali sve manje domaćeg, a sve više onog iz uvoza, jer čak i kada bi se sada krenulo u ozbiljnu obnovu mliječnog govedarstva trebalo bi između pet i deset godina da se ta proizvodnja oporavi.

Stotinu dinara za isplatu proizvodnju

Da će biti problema na tržištu i da će od proizvođača ka prerađivačima stizati sve manje količine mlijeka stočari su upozorili prije nekoliko tjedana, a već početkom rujna to se i dogodilo.

»Ove godine ugašeno je nekoliko velikih farmi, ostataka nekadašnjih velikih društvenih farmi. Gase se, a tek će i farme sa 150, 200 ili više krava. Posljedica je to

jeka za nas proizvođače bi trebala biti 108 dinara. Ja kao proizvođač sada za litru punomasnog kvalitetnog mlijeka dobijem manje od 60 dinara, a u trgovinama litru s 2,8 oni prodaju za 130 dinara«, kaže Mačković.

Kaže, za 40 godina, koliko se bavi ovim poslom, nikada se nije dogodilo da mljekare od proizvođača posuđuju novac, ali su zato proizvođači prisiljeni od mljekara tražiti avansnu isplatu.

»Bez problema nam daju avans, ali da povećaju cijenu mlijeka za dinar ili dva, e to ne može«, kaže Mačković.

On položaj poljoprivrednika koji se bave mliječnim govedarstvom vidi između čekića i nakovnja.

»S jedne strane mi imamo obvezu kupovine repromaterijala i nema pogodbe oko cijene, a onda cijenu našeg proizvoda ne određujemo mi već drugi. Samo kažu to toliko košta. I mi to trpimo«, kaže Mačković.

Ipak, ovaj farmer očekuje neko povećanje otkupne cijene mlijeka, jer je nestašica i u Europi, što će utjecati i na naše tržište.

Z. V.

Pomoć izostala, upitna jesenska sjetva

Vladina prazna obećanja

Subotički poljoprivrednici, koji su sudjelovali u prosvjedima prije mjesec i pol dana, nezadovoljni su, jer, kako kažu, Vlada do sada nije ispunila nijedno obećanje

Izostala je pomoć ratarima, a počinje novi ciklus proizvodnje koji proizvođači nemaju odakle financirati. Poljoprivrednici su o tome govorili na konferenciji za novinare koja je održana 12. rujna na njivi pod kukuruzima kako bi se pokazao ovogodišnji katastrofalan urod. Konferenciji su nazočili ratari, stočari, otkupljivači, te su svi iz svog ugla predstavili ono što ih najviše pogađa, a to je suša.

Mirović, Bakić ili Vlada?

»Žetva suncokreta je gotova, prinos je u prosjeku oko 700 do 800 kilograma po katastarskom jutru. Uskoro kreće žetva kukuruza, trenutni prinosi iznose oko 250 kilograma po jutru. Nažalost, neke parcele neće imati ni toliko. Što se tiče našeg prosvjeda kojeg smo pokrenuli prije mjesec i pol, nismo zadovoljni postignutim rezultatima. Vlada nije ispunila obećano niti u jednoj stavci, ni za moratorij na kredite, ni za naftu, a naše sklanjanje s ulica se dogodilo upravo na osnovu njihovog obećanja. Čak i ta obećanja su bila daleko od naših prvih zahtjeva, no bez obzira na to mi smo odstupili s protesta samo kako bi se nešto pokrenulo povodom pitanja suše i pomoći poljoprivrednicima. Jesenska sjetva uskoro dolazi, počinje se sijati pšenica, umjetno gnojivo će biti slabo zastupljeno, jer mi nemamo sredstva koja dobijamo prodajom kukuruza i suncokreta. S tim sredstvima mi ulazimo u nov ciklus proizvodnje. Izostala je pomoć na svim razinama, počevši od grada, pa sve do državnih instanci. Vidjeli ste ovih dana kako se mlijeko uvozi, očekujemo vrlo brzo i početak uvoza kruha ako državna pomoć ostane na ovoj razini. Što se tiče sastanka s **Igorom Mirovićem** u Pokrajinskoj vladi, na kraju je i stigao dopis Gradskoj upravi o pokretanju postupka formiranja komisije za proglašenje elementarne nepogode od suše. Nažalost, dobio sam informaciju od gradonačelnika kako on neće takvo što uraditi zato što je to protuzakonito. Nama trenutačno nije jasno tko ovdje radi protuzakonito, Mirović ili gradonačelnik? Nije nam ni jasan razlog zašto smo poslani kod Mirovića. Opet nam je gradonačelnik predbacio kako Vlada treba donijeti tu uredbu. Ako je tako, mi smo voljni sjesti s njim već sutra u auto, otići skupa do premijerke, samo kako bi se pokrenuo proces proglašenja suše. Komisija mora krenuti s radom dok se ne poskidaju usjevi s parcela. U protivnom, što će onda

biti posao komisije, što će se procjenjivati na njivama? U procentima ovogodišnji prinos kukuruza je manji za oko 80 posto, suncokreta je manje za oko 50 posto. S tim prinosima novi ciklus proizvodnje je veoma upitan, mi možemo posijati tavansko žito, ali što ćemo raditi s umjetnim gnojivom? Ne možemo ga priuštiti po ovim cijenama, što već u startu proizvodnog procesa znači sljedeće godine opet pedeset posto manje prinosa«, upozorava poljoprivrednik **Miroslav Matković**.

»Tražili smo otpis duga odvodnjavanja zemlje, te potpuno ukidanje ovog nameta za sve iduće godine. Dobili smo prijetnju od porezne uprave kako u slučaju neizmirenja obveze odvodnjavanja do 15. kolovoza dobijamo zatezne kamate kojima bi inicijalni iznos porastao dvostruko. Sin, moja žena i ja smo platili ukupno četiri stotine tisuća dinara raznih nameta, a to se samo plaća u Vojvodini. Neka ostane odvodnjavanje tamo gdje se zaista mora odvoditi voda, ali ovdje? Pa zar vidite negdje u blizini niskonaponsku mrežu kako bi se ova njiva mogla navodniti? Mi već imamo probleme s postojećim kanalima koji su pročišćeni i prokopani dublje na nekih četiri metra. Tko god ima bunar s pitkom vodom, više je nema, jer je nivo pitke vode pao ispod trideset osam metara. Što bi se dogodilo da svi krenemo navodnjavati njive? Grad i okolna sela ostala bi bez vode. Ništa ne dobijamo tim odvodnjavanjem, to bi se moralo potpuno ukinuti, jer ni u jednoj državi se takvo što ne plaća, samo u Vojvodini. Imam parcele i u Hrvatskoj, tamo se ne plaća odvodnja, nije se plaćalo ni dok je bila Jugoslavija, a ni porez na zemlju se u Hrvatskoj ne plaća. Mogu vam pokazati i

dokumente kojima potkrepljujem svoju izjavu. Ovdje se oduvijek uzima od seljaka, najveća oporezivanja su tu na sjeveru kod nas. Mi smo redovne platiše, sve izmirimo, čak i dok su trajali protesti sam plaćao svoje obveze. Gradonačelnik nas ne razumije jer nije odrastao na poljoprivredi, pa ne zna kakav je ovo težak gubitak za nas», kaže **Antun Nadheđeši**, a **Saša Komesarović**, mladi proizvođač mlijeka iz Subotice, ima dvije stotine grla od čega je sto deset muznih krava, je sljedeći koji je izložio svoje viđenje situacije i govori kako su nažalost u velikom problemu zbog suše: »lako se o njoj počelo govoriti tek sada, suša traje već tri godine. Kao što vidite, kukuruz iza nas je u katastrofalnom stanju, što stočarstvo najviše pogađa jer u mljekarstvu kukuruz je osnova ishrane. Ove godine ga nema dovoljno ni za silažu, a pričamo i o aflatoksinima, što se odražava katastrofalno na mlijeko. Svi građani sada vide kako u prodavaonicama nema dovoljnih količina mlijeka. Trenutačno smanjenje proizvodnje mlijeka iznosi oko 50 posto, ali očekujemo daljnja smanjenja, jer nemamo nikakav odgovor države za našu situaciju. Hranu ne možemo nabaviti, jer cijena hrane poput koncentrata je otišla na toliko visoku razinu da cijena od pedeset dinara po litri mlijeka koju mi dobijamo ne pokriva troškove same proizvodnje, a mi nismo u stanju praviti minuse. Mlijeko je samo početak, do kraja godine neće biti ni mesa. Kao što svi znaju, ako nema krava, nema ni teladi, a bez teladi nema ni tova. Banke nas stiskaju, a naš jedini izvor razduženja s bankama je prodaja stoke. Trenutno će biti mesa, a poslije kada se ono rasproda, krenut će uvoz mesa upitne kvalitete iz

inozemstva. Država ne rješava problem u svom dvorištu nego im je najlakši uvoz«, kaže Komesarović.

Traktori opet idu na ulice?

Branko Kopilović iz *Agroopreme* Subotica koji se bavi otkupom žitarica govorio je o aktualnom otkupu sunčokreta i kukuruza koji tek počinje.

»Uredba o ograničavanju otkupnih marži i o tome koliko će država isplatiti subvenciju poljoprivrednim proizvođačima po kilogramu proizvoda je donijeta na brzinu, te je potpuno nedorečena. Cijena nije trebala biti ograničavana uopće, što znači cijena od 73 dinara ako je tržišna cijena 64 dinara plus 7,8 dinara, to je i dalje manje od 73. Uredba uopće ne govori o tome tko će i kako platiti tu razliku. Kako je rat u Ukrajini počeo, volatilnost cijena na dnevnoj razini je ogromna. Što ako se dogodi apsurd pa cijena ode na 75 dinara? Hoće li tada seljaci vraćati dva dinara Vladi? Ni to ne piše u uredbi. Pretpostavljam kako će uredba morati još na doradu, nije rečeno kolika sredstva su opredijeljena za otkup, odnosno za subvencije. Ispada kako će netko odrediti start i onda počinje utrka tko zna gdje za podnesak zahtjeva za subvencije, pa kada se one potroše, ti koji su bili posljednji ostatak će bez novca. Sve više izgleda kako će ovo biti samo reklama za Vladu, gdje će ispasti kako su oni nešto učinili u pogledu pomoći seljacima, umjesto određivanja neke konkretne pomoći«, kaže Kopilović.

Robert Dušnoki s Kelebije se bavi svinjarstvom od 2013. godine, do sada je stalno dizao broj krmača zbog širenja proizvodnje, ali je došao na odluku skorog zatvaranja svoje farme.

»Ne mogu se izdržati uvjeti koje nam propisuje država, smanjuje nam se cijena tovljenika, trenutno je to 240 dinara plus PDV, a ne trebaju nikome. Ne možemo plasirati svoj proizvod, a u državi broj tovljenika se smanjuje svakim danom. Dobili smo uplatnice za državnu zemlju po osnovu prava prečeg zakupa zbog stočarstva, uplatili smo u roku od godinu dana za tri godine unaprijed. Prva godina, posljednja godina kao garancija, a evo sada smo dobili i za sljedeću godinu uplatnicu. Uopće ih ne interesira kako ćemo mi to uspjeti uplatiti zbog suše koja nas je pogodila, mi ne možemo prodati to malo kukuruza što ćemo obrati, jer onda nemamo čime hraniti svinje, a sluha za odgodu plaćanja nameta nema.«

Miroslav Matković je na kraju konferencije za novinare naglasio kako već mjesec dana čekaju neku reakciju i pomoć Gradske uprave, ali vide kako se ništa ne poduzima, te su ponovno na početku.

»Ako se ne riješi ništa, bit ćemo primorani vratiti traktore na ulice pa ćemo vidjeti što ćemo dalje. Mi drugi izlaz nemamo. U kontaktu smo s inicijativom poljoprivrednika koji su izašli na području cijele Vojvodine, odlučivat ćemo o tome kako izlaziti na ulice, svi skupa ili po gradovima. Najgore smo pogođeni mi na sjeveru, ali svatko ima neko svoje viđenje. Po europskom izvješću, sjeverna Srbija je najviše pogođena sušom«, zaključuje Matković.

Ivan Ušumović

Olena Papuga, državna tajnica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

Iskreno se bojim popisa

»Nacionalna vijeća malo rade na promociji popisa. Mislim da će svi pripadnici nacionalnih manjina biti šokirani svojim brojem«, navela je državna tajnica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Olena Papuga u intervjuu za Storyteller. Ona objašnjava kako ne smatra da bi kampanje nacionalnih vijeća značajno povećale broj pripadnika manjina na popisu, ali bi pomogle buđenju nacionalne svijesti. Prijetnja su također asimilacija, ali i iseljavanje građana s dvojnim državljanstvom

Intervju vodila: Sanja Đorđević (Storyteller)

Popis stanovništva je najopsežnije statističko istraživanje koji se radi na svakih deset godina. Prethodni popis bio je obavljen 2011. godine, a zbog pandemije popis je lani odgođen za listopad ove godine.

Osim državljana Srbije, popisom su obuhvaćeni i stranci, domaćinstva, stanovi i druge nastanjene prostorije. Još traje obuka za oko 17.000 popisivača.

► **Što sve ovisi od toga koliko se pripadnika nacionalne manjine na popisu izjasnilo kao ono što zaista jeste?**

Posebno za pripadnike nacionalnih manjina popis je jako važan zbog toga što se će prema tome koliko ima pripadnika nacionalnih manjina praviti njihove politike, odnosno tako će se određivati koliko će sredstava dobijati za očuvanje svog identiteta. Pripadnici nacionalnih manjina preko svojih nacionalnih vijeća dobivaju određena sredstva iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava, iz proračuna Srbije, Autonomne Pokrajine Vojvodine, a također i lokalnih samouprava. Ta sredstva su predviđena za ona područja koja predviđa Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina: za obrazovanje, kulturu, informiranje i službenu uporabu jezika i pisma. Znači, koliko pripadnika nacionalnih manjina po broju bude, toliko će i sredstava dobijati za te namjene. Zato je popis za pripadnike nacionalnih manjina jako bitan.

► **Zašto se neki od pripadnika nacionalnih manjina ne izjašnjavaju? Što ih sprječava u tome? Što može biti prijetnja ovom popisu?**

Na popisu se svatko može izjasniti po svom nahođenju, kako hoće. Može se izjasniti kao pripadnik nacionalne manjine, većinskog naroda ili dvojno. Kao Mađar-Srbin, Rusin-Slovak... Ono što je vezano za pripadnike nacionalne manjine, oni ako hoće sudjelovati u političkom životu svoje nacionalne zajednice trebaju se upisati u poseban popis birača i time mogu sudjelovati na izborima za svoja nacionalna vijeća. Znači, ne mora se netko tko se izjasni na popisu, na primjer, kao Rusin, upisati u popis birača kao Rusin. Ono što mislim da su neki pripadni-

Ja mislim da bi bilo bolje da je popis bio elektronički kao u zemljama u okruženju, jer bi tada građanima koji žive izvan Srbije bilo omogućeno da se izjasne po nacionalnoj osnovi. Ovako digitalno, to olakšava posao RZS-u. Nije na papiru, pa će posao obrade podataka biti mnogo kraći. Ali mislim da bi ipak bilo bolje da je popis bio elektronički. Svakako će ovaj popis dati mogućnost da susjed, prijatelj, roditelj prijave odsutne članove porodice i susjedstva, ali samo kao odsutne. Neće im moći prijaviti materinji jezik, nacionalnost i vjeru, što mislim da je za pripadnike nacionalnih manjina jako važno.

► **Koji je zadatak nacionalnih vijeća kada je popis u pitanju?**

Nacionalna vijeća imaju mogućnost raditi na terenima i promovirati popis, da se pripadnici nacionalnih manjina upisuju po svojoj pripadnosti. Ja iz iskustva Rusinskog nacionalnog vijeća, gdje sam članica, ne mogu reći da se nacionalno vijeće posvetilo popisu. Samo Odbor za službenu uporabu jezika i pisma i Odbor za informiranje promoviraju taj popis. Ali članovi nacionalnog vijeća uopće ne rade nikakvu kampanju, niti su zainteresirani za popis, što mislim da je jako loše. Ne mogu reći da je to slučaj kod svih nacionalnih vijeća. Mislim da poneki, hrvatski, bošnjački, mađarski intenzivno rade na popisu.

► **A što je sa Slovačkim nacionalnim vijećem?**

Koliko ja vidim, oni imaju nekih drugih problema. Ne vidim da Slovačko nacionalno vijeće radi kampanju za popis.

► **Koji je zadatak Ministarstva kada je popis u pitanju? Šta ono trenutno radi?**

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava već dvije godine radi na popisu. Mi smo formirali radnu grupu u kojoj je bilo šestoro članova nacionalnih vijeća koje je izabrala Koordinacija nacionalnih vijeća. Također, u tom radnom tijelu su bili predstavnici Koordinacije, bili smo mi i predstavnici Republičkog zavoda za statistiku. Za te dvije godine smo preveli obrasce – popisnice na 19 jezika nacionalnih manjina. Onda smo intenzivno radili na tome da u multikulturalnim sredinama popisivači nacionalnih manjina budu jednako zastupljeni. Sada Ministarstvo radi s njemačkom organizacijom za međunarodnu suradnju u Srbiji (GIZ), sprema kampanju. Ovih dana prevodimo flajere na 19 jezika manjina koje će GIZ financirati i dijelit će ih nacionalna vijeća po svojim terenima. Također, s njima radimo plakate, džinglove i spotove koji će se emitirati na RTS-u i RTV-u i lokalnim televizijama koje su odredila nacionalna vijeća.

ci nacionalnih manjina u dilemi kada se trebaju upisati u posebni birački popis jest da postoji strah; neki ne osjećaju nacionalnu pripadnost jer im to roditelji nisu prenijeli, neki su iz nacionalno mješovitih brakova pa ne znaju kako se izjasniti. Mislim da i ratovi devedesetih godina utječu na određene pripadnike nacionalnih manjina da se boje izjasniti o svojoj nacionalnoj pripadnosti. Mada, popis je tajni i nitko nikad ne može doći do podataka tko se kako izjasnio. Također, podaci iz posebnog popisa birača mogu se provjeriti samo s JMBG-om. I ti podaci su tajni, a posebno su tajni podaci s popisa, jer se koriste samo za statistiku.

► **Ove godine će se prvi put u Srbiji popis raditi digitalno. Koje će nam inovacije to donijeti?**

U ovom popisu će popisivači dolaziti s prijenosnim računalom i sve podatke će unositi u njega. Znači, nema više zaokruživanja na popisnici kao što je nekada bilo. Svi podaci će se unositi u računalo i nema ispravljanja.

► **Elektronički popis bi značio da svaki građanin može otvoriti sajt, upisati sve svoje podatke i poslati Republičkom zavodu za statistiku. Tako bi se mogli upisati i svi građani koji žive izvan Srbije.**

Posjet predsjednika Pokrajinske vlade Subotici

Mirović: Otvaranje Narodnog kazališta u Subotici 1. rujna 2023.

»**P**okrajinska vlada financirat će s dodatnih 274 milijuna dinara završetak jednog od ranije započetih dugogodišnjih projekata – adaptaciju, rekonstrukciju i dogradnju Narodnog kazališta u Subotici«, izjavio je predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** nakon obilaska radova, istakavši da je »Pokrajinska vlada preuzela financiranje kompletne sume, i završetak ovog posla, kako bismo 1. rujna iduće godine, kao što je dogovoreno danas, imali gala koncert na otvaranju novog objekta Narodnog kazališta«.

Tom prigodom predsjednik Mirović uručio je gradonačelniku Subotice **Stevanu Bakiću** aneks Ugovora za izvođenje VIII/2 faze radova. Ukupna novoprojektirana površina objekta najstarijeg kazališta na prostoru bivše Jugoslavije iznosi oko 14.600 m².

»S obzirom na to da smo u potpunosti uredili financije, uspjeli smo osigurati i onaj novac koji je trebala osigurati Vlada Srbije i Grad Subotica. Tu smo dobili na vremenu, jer da smo čekali još ove dvije razine vlasti, novac bismo osigurali tek od proljeća sljedeće godine. Tako smo ovom gestom dobili najmanje šest mjeseci na vremenu i možemo s planom i ambicijom pristupiti tom 1. rujnu iduće godine«, izjavio je Mirović.

»Nakon toga ćemo odmah«, dodao je, »pristupiti i planiranju uređenja koncertne dvorane. Taj projekt će također pomoći Pokrajinska vlada.«

»Ono što je važno jest da ćemo povećati broj zaposlenih u Narodnom kazalištu u Subotici, jer sad imaju sasvim druge uvjete i druge mogućnosti, a vjerujem i veće ambicije da se ovdje stvori jedno elitno kazalište kojim

ćemo se ponositi i na domaćem, ali i na međunarodnom planu. Kultura zahtijeva i imat će posebnu podršku pokrajinske administracije i u idućim godinama. Nemamo nijedan nezavršeni objekt, nijedan nezavršeni pronađen posao, a naše financije smo uredili tako da možemo dati konkretne planove i obećati realizaciju određenih poslova«, istakao je Mirović.

Za financiranje izgradnje i rehabilitaciju prometne infrastrukture u Subotici i u Tavankutu, Kelebiji, Višnjevcu, Paliću i Mirgešu, ukupne dužine oko 8.500 metra, Pokrajinska vlada je putem Uprave za kapitalna ulaganja Vojvodine samo za ovu godinu izdvojila 170 milijuna dinara«, izjavio je predsjednik Pokrajinske vlade nakon obilaska radova u Mirgešu, prometnice u dužini od dva kilometra.

»Moramo dalje nastaviti s asfaltiranjem ulica tamo gdje na teritoriju Grada Subotice do sada nismo imali asfalt. Postigli smo dogovor da u Mirgešu osiguramo sredstva za asfaltiranje svih neasfaltiranih ulica u tom mjestu. Imamo novca, zajednički možemo uraditi i više, idemo ambicioznije u taj posao iduće godine«, izjavio je Mirović.

»Poslije zastoja radova na Narodnom kazalištu iz objektivnih razloga, zahvaljujući Pokrajinskoj vladi i predsjedniku Miroviću, osigurana su nedostajuća sredstva i već sutra krećemo u realizaciju VIII/2 faze, završne faze kada su u pitanju unutrašnji radovi«, izjavio je Stevan Bakić i istakao da još ostaju radovi na koncertnoj dvorani, koja je, kako je rekao, zasebna cjelina i Kazalište će moći nesmetano funkcionirati bez obzira na rekonstrukciju te dvorane.

Tijekom posjeta Subotici, predsjednik Mirović obišao je i Dom za djecu ometenu u razvoju *Kolijevka*, istakavši da će Pokrajinska vlada pomoći ovoj ustanovi u nabavi novih kreveta, opreme za kuhinju i kombi vozila s invalidnom rampom.

Direktor Doma **Stojan Soković** istakao je da je značajna podrška Pokrajinske vlade kako bi se unaprijedio život 163 korisnika, djece i omladine do 26 godina, kao i rad 156 zaposlenih osoba.

Događaju su prisustvovali i pokrajinski tajnik za energetiku, građevinarstvo i promet **Ognjen Bjelić** i direktor Uprave za kapitalna ulaganja Vojvodine **Miloš Maletić**.

Banaćani kroz povijest sačuvali svoje hrvatsko ime

Sljedbenik i promicatelj ideja seljačkog pokreta

S djelima braće Radić i ideologijom seljačkog pokreta Mišo Brajac se upoznaje još u vrijeme uspostave Kraljevine SHS. Po oslobođenju od fašizma Brajac postaje nepoželjan iako je sovjetski oslobodilački stožer imao sjedište u njegovoj kući. Progon je pretrpio u vrijeme Hrvatskog proljeća kada mu je privremeno oduzeta putovnica

U vremenu u kom se mnogi naši sunarodnjaci u Vojvodini i Srbiji još uvijek nerado očituju kao pripadnici hrvatske zajednice uzor za njihovo ohrabrenje da slobodno budu ono što jesu mogu biti naši povijesni nacionalni prvaci, čija je posvećenost buđenju i prosvjećanju Hrvata na ovim prostorima i u najburnijim razdobljima bila silna i nesalomiva. Zasluge za nepokolebljivi angažman na području Banata u tom pogledu trebaju se odati **Miši Brajcu**. Ovaj sin graničara i ratara rođen je 27. rujna 1900. godine u Starčevu. O društvenim prilikama za trajanja njegova djetinjstva i mladenačkog doba pisao je u zabilješkama koje s ponosom čuvaju potomci u Starčevu, na otoku Pagu, u Zagrebu i u dalekoj Kanadi.

Banaćani u kampanji HSS-a

Mišo je doba svog odrastanja zapamtio po miroljubivom načinu života i slozi koji su karakterizirali odnose između Srba, Hrvata i Nijemaca u Starčevu.

»Hrvati i Srbi u našem selu od starine živjeli su uvijek u miru, pa i u prijateljstvu. Svi ti naši ljudi seljaci, Srbi i Hrvati, kumili se, išli jedni drugima na slave i svadbu, a osobito je bilo uvijek zajedničkog veselja, pogotovo na Božić! Srbi su bili česti gosti i u našoj kući, a i moj otac njihov gost. Kod nas su bili sastanci i Srba i Hrvata, pa i Nijemaca, kada se birao knez sela. A bio je običaj od davnih dana u našim selima duboko ukorijenjen i ujednačen da se svake treće godine u općini bira knez na tri godine, od triju narodnosti koji žive od starine u zajedničkom životu Starčeva«, naveo je Brajac u svojim sjećanjima.

Budući da je njegov otac **Joso** bio jedan od malobrojnih Starčevaca pretplaćenih na tisak, Brajac je vrlo rano počeo čitati i na taj način se upoznavati sa svijetom oko sebe. U njihovu je kuću stizao zagrebački *Prijatelj naroda*, ali i **Miletićeva Zastava** iz Novog Sada.

Kraj rata donio je olakšanje i novu nadu. No, ne zadugo, jer je već u proljeće 1919. godine u Starčevu izbila pobuna koja je trajno ostala u sjećanju mještana, a Brajcu dala poticaj da se uključi u politiku. Nekoliko de-

 Brajac u Starčevu u poznijim godinama života

setaka Hrvata tada je od seoskog kneza dobilo pozive za regrutaciju. Oni su se dogovorili da narednog jutra skupa odu pred starčevačku općinu pitati nadležne zbog čega ih mobiliziraju. Revoltirani zbog toga što tamo nikoga nisu zatekli, demolirali su zgradu, presjekli telefonske žice, razdijelili siromasima općinsko žito i selom pronosili glas o narodnom ustanku. Pridružili su im se Srbi, Nijemci i ostali. Bunu je poslije nekoliko sati ugušio odred ratnih dobrovoljaca iz Pančeva. Predvodnici su uhićeni i odvedeni u zatvor, a u selu je zavladao teror tijekom kojeg mnogi nedužni, među kojima i Mišo Brajac sa svojom majkom, bivaju saslušavani i prebijani. U doba socijaliz-

■ Mišo Brajac sa suprugom Marijom, kćerkama i njihovim obiteljima

ma ova događanja su reinterpetirana i stvoren je mit o tzv. Starčevačkoj republici.

Jasno nezadovoljstvo novom vlašću Kraljevine SHS Starčevci su iskazali već na izborima održanim 1920. kada glasove daju komunistima. Brajac se, pak, u spomenutom razdoblju upoznaje s djelima braće **Radić** i ideologijom njihovog seljačkog pokreta. Pred izbore raspisane prije uvođenja Šestosiječanjske diktature kralja **Aleksandra I.** diljem Banata je sudjelovao u kampanji za Hrvatsku seljačku stranku. U Brajčevoj kući su tije-

kom agitacije mjesecima boravili **Vladko Maček**, nositelj liste, kao i **Pavle Radić**.

Godine 1927. osobito je nacionalni duh banatskih Hrvata došao do izražaja, bar sudeći na temelju uvida u tada objavljene brojeve HSS-ova lista pod nazivom *Slobodni dom*. To je radićevsko glasilo prenijelo i poruku Miše Brajca sa zbora organiziranog u Zagrebu.

On je tom prigodom rekao sljedeće: »Nosim vam pozdrav od seljačkog naroda moga kraja. Došao sam upoznati predsjednika i sve vas ovdje okupljene. Predsjednik nam je dao dušu i pobudio seljačku svijest i rasvijetlio nam pamet. To sad više nikada ne može zaspati, te mi svi Hrvati u Banatu, osobito u mom selu Starčevu se kupimo pod barjakom seljačke sloge«.

U *Slobodnom domu* te su se godine našle i pjesme napisane Radiću u čast od strane poetski nastrojenih *starčevaca*. Jedan od njih bio je i **Joso Barašević**, koji je kao antifašist tijekom Drugog svjetskog rata pogubljen u banjičkom logoru u Beogradu. Dva stiha njegove pjesme *Ja sam roda seljačkog!* glase ovako: »Ljubim oca, mene mati, slobodan mi duh. Banatski smo mi Hrvati, seljački nam kruh. Ja sam roda seljačkog, vazda ponosan, iz kraja sam banatskog, Hrvatom sam znan«.

■ Brajac i sudionici predstave *Graničar*, koju je Seljačka sloga organizirala 1929. u Starčevu

Politika i djelovanje u kulturi

Smrt **Stjepana Radića** 1928. Mišu je veoma pogodila. Nekrolog koji je tim povodom sastavio 8. rujna iste godine zvao se »Ostani s nama, jerbo se smrkava« i objavljen je u *Božićnici* za 1929. godinu. Tu je Brajac među ostalim istaknuo kako nam je Radić ostavio dah njegove velike duše u ideji seljačke i hrvatske misli te njegov besmrtni duh vođe hrvatskoga seljačkoga naroda.

Zbog veza i suradnje s jugoslavenskim oporbenjacima Brajac je tridesetih godina i robijao. Godine 1935. stao je uz Udruženu opoziciju na čelu s Vladkom Mačekom. Na lokalnim izborima održanim 1936. uvjerljivom većinom glasova izabran je za predsjednika starčevačke općine.

»Od danas za sve što se u našoj općini događa mi snosimo moralnu i materijalnu odgovornost. Biti na čelu jedne općine velika je čast, ali i velika dužnost. Mi se brijemo za cijelo selo i ne gledamo tko je za koga glasao. U općini nitko ne može voditi partijsku politiku i nitko putem vlasti ne može sebi vrbovati pristaše. Svi skupa moramo se truditi da povratimo stare seljačke pravice i ono što su naši stari sagradili ne samo da sačuvamo već i dogradimo«, istaknuo je tada Brajac u svom predsjedničkom govoru.

Osim političkog aktivizma, djelovao je i u kulturi. Između dva rata pridonosi da u Starčevu budu osnovani ogranci, podružnice i povjereništva Hrvatskog kulturnog društva *Napredak*, Seljačke sloge, Gospodarske sloge, Hrvatskog radiše, Hrvatskog književnog društva svetog Jeronima i dr.

Preokret je donio Drugi svjetski rat 1941. godine. Uoči njegova izbijanja Brajac je pisao svom dobrom prijatelju, prijeratnom jugoslavenskom političaru **Dragoljubu Jovanoviću**, koji ga je u svojim memoarima ocijenio kao pametnog i pismenog seljaka koga je Stjepan Radić neobično volio. Svoje pismo Jovanoviću Brajac započinje

riječima: »Ja sam Hrvat, ali ja sam Vojvođanin! I meni je jasno, kao i svim našim seljacima u Vojvodini, da rješenje samo hrvatskoga pitanja koje se mora riješiti onako kako to narod hrvatski želi, ništa ne bi donijelo bolje vojvođanskom seljaku, ako se ujedno ne prizna i njemu isti položaj kao i ostalim pokrajinama«.

U posjet Starčevu 1942. dolaze predstavnici Konzulata NDH u Beogradu i s viđenijim domaćinima drže sastanak u Brajčevom domu. Neuspješno su željeli privoljeti starčevačke Hrvate na kolektivno iselj enje u matičnu državu. Nedugo poslije toga Nijemci prisiljavaju Hrvate da podrže okupaciju i stupe u redove pomoćne policije. Brajac savjetuje sunarodnjake da se ne odazovu. Nekoliko desetaka muškaraca zbog toga su upućeni na prinudni rad u Ečku kraj Zrenjanina odakle su zatim deportirani u borske rudnike.

Po oslobođenju od fašizma Mišo Brajac postaje nepoželjan iako je sovjetski oslobodilački stožer imao sjedište u njegovoj kući. Ostao je bez biračkog prava, dio zemlje mu je nacionaliziran, a označen je i kao kolaboracionist. Kasnije je pozvan da se uključi u rad Narodnog odbora općine Starčevo, ali zbog nesuglasica s novim vlastima ubrzo se povukao iz politike. No, pokazao se vrsnim kroničarom zajednice i svjedokom povijesti. Progon je pretrpio u vrijeme Hrvatskog proljeća kada mu je privremeno oduzeta putovnica. Sabrao je sjećanja na događaje iz 1919. i svoje memoare ostavio u naslijeđe članovima obitelji. Preminuo je i pokopan u siječnju 1990. u Starčevu, a njegov životopis može u susret predstojećem Popisu stanovništva svim banatskim i vojvođanskim Hrvatima poslužiti kao primjer ličnosti koja je i u najtežim vremenima i kušnjama ostala privržena naslijeđu predaka, a potomcima ostavila ponos na sve što je za svoj narod radila.

Dalibor Mergel

Kuća Miše Brajca u Starčevu

Bit će uskoro propast EU!

Srećom što sam rođeni varošanin, pa imam mogućnosti gledati tri nacionalne TV postaje, ponekad i uspoređivati vijesti i naravno komentare. Tako sam vidio predsjednicu »najboljeg susjeda«, Mađarske, kako joj je prvo službeno putovanje u inozemstvo bilo upravo u našu lijepu Srbiju.

Interesantno je da su s našim (zasad dvostrukim) predsjednikom razgovarali u četiri oka o vrlo aktualnim problemima: energetske krizi, o općoj privrednoj krizi i politici prema obiteljima. U našoj krasnoj varoši na jednoj konferenciji predsjednica Mađarske je izjavila: »Ako nemamo djece, nemamo ni budućnosti, jednostavno nestat će naši narodi«. Popis stanovništva i domaćinstava bit će održan za dvije sedmice i trajat će cijelog listopada, od 1. do 31. Demografi ocjenjuju da će nas biti manje za oko 300 tisuća u odnosu na posljednji popis izvršen 2011. Znači, za 11 godina ima nas manje za npr. dvije općine veličine Subotice. Ako nastavimo ovakvim tempom, treba proći oko sto godina da se prepolovi stanovništvo naše i susjedne zemlje. Po mišljenju stručnjaka veći je problem starosna struktura, odnosno broj mladih i broj starijih. Uskoro i kod nas neće biti dovoljno radno sposobnih ljudi. Ovi problemi su u EU već dugi niz godina prisutni, a sada nedostaju energenti, naročito plin i električna energija, ne samo za proizvodnju nego za stanovništvo. To je u svezi s novim ratom na tlu Europe. Zato nije ni čudo što su to za predsjednike susjednih država najaktualnije teme za razgovore i pregovore.

EU kao »stariji maloljetnik«

Razmišljajući o ovim problemima, pala mi je nam umvodna pjesma iz filma **Aleksandra Petrovića**: »Biće skoro propast sveta, nek propadne nije štetak«, snimljenog davne 1968. godine. Ta godina za nas studente bila je burna zbog prosvjeda mladih ljudi protiv do tada neprikosnovenog režima KPJ, koji je prvo izbio u Beogradu, a poslije po svim većim gradovima Jugoslavije. Vojni rezervisti tu godinu pamte zbog opće mobilizacije čiji je razlog bila agresija dijela Varšavskog vojnog pakta protiv jedne članice – Čehoslovačke. Pod rukovodstvom svjetske sile SSSR-a, Bugarska, Poljska i Mađarska (Rumunjska je odbila sudjelovanje) izvršili su vojni napad s ciljem da »naprave red u kaosu« koji je stvorilo tadašnje rukovodstvo Čehoslovačke sklonu reformama socijalističkog sustava. Ti događaji se zovu i »Praško proljeće«. Tada smo mi imali »izbjeglice« iz spomenute zemlje koji su masovno dolazili ljetovati na obali Jadranskog mora. Tko je tada bio vozač motornog vozila sjeća se noćne more zvane zbijena mileća kolona čehoslovačkih vozila koju je bilo opasno po život preticati ili obići. Petrović hrabro i elegantno govori o svim tada aktualnim problemima: o »crvenoj buržoaziji« kod nas, o invaziji Varšavskog pakta i o izbjeglicama. Film

je snimljen u jugoslavensko-francuskoj koprodukciji, i distribuiran je pod romantičnim naslovom: »U mom selu pada kiša«. Tada još »mladi« vojno obrambeni savez NATO, (stvoren 1949.) bio je »promatrač« događaja u drugom vojnom bloku. U to doba EU nije ni postojala nego njena prethodnica Europska ekonomska zajednica (1956.) nastala od udruživanja osam zemalja u »Zajednicu čelika i uglja« (1951), ali pjesnički možemo konstatirati da je EU tada bila »stariji maloljetnik«.

 Zevs kao bik otima Europu

Odrastanje EU

Današnja situacija je donekle slična onoj u šezdeset osmoj prošlog stoljeća. Pravni nasljednik SSSR-a Rusija nakon dugotrajne krize između dvije države, početkom ove godine izvršila je »ograničenu vojnu akciju«, ovaj put samostalno protiv Ukrajine; jedan od razloga bio je da zaštiti značajnu rusku manjinu u Ukrajini. Vojni savez NATO, u čijem su sastavu danas svi pripadnici bivšeg Varšavskog pakta, rekao je da neće intervenirati, ali isporučivat će određene (ne najmodernije) naoružanje Ukrajini, a sada njihovi stanovnici masovno bježe u Poljsku, Mađarsku, a otuda u EU. Ovaj rat je izazvao do sada najozbiljniju krizu u EU za koju su i sami krivi, jer praktično sankcijama Rusiji »sijeku granu na kojoj sjede«. No, pogledajmo kako je EU stigao do današnje nimalo naivne situacije (neki govore o njenom raspadu). U ovoj kratkoj analizi ću se pozvati na **Oswalda Spenglera** koji je u svom kapitalnom djelu *Propast Zapada* najavio propast europske civilizacije. On govori o civilizacijama u povijesti i ova događanja uspoređuje sa životom ljudi: koji se rađaju, razvijaju, postignu svoj vrhunac i zatim polako propadaju i nestaju. Po mojoj procjeni EU je postigao svoj najveći rast, bar u teritorijalnom pogledu – na kontinentu jedina »bijela« točka je Albanija i dio bivšeg SFRJ-a, koji su kandidati za članstvo. Što nama i EU donosi sutrašnji dan?

Sjetva apatije

Lokalna samouprava – kao, uostalom, i sve institucije države – u prirodi svog postojanja morala bi biti ništa drugo do li običan, kako se to obično veli, »servis građana«. Jer, da nije građana koji su joj svojim glasovima na izborima ukazali povjerenje, niti nje ne bi bilo. Jer, da nije građana koji je na raznorazne načine financiraju, ne bi mogla funkcionirati. I u normalnim uvjetima to, s manje ili više uspjeha, uglavnom tako i funkcionira.

Što, međutim, kada uvjeti nisu normalni ili bar tako misli najveći dio normalnih građana? Što ako običan čovjek, koji nije niti meteorolog niti poljoprivrednik, uoči da ovoga ljeta nije bilo dovoljno padalina zbog čega se biljni svijet doslovce sasušio, a zemlja ispucala poput razbijenog stakla, a to »ne primjećuju« jedino oni od kojih se pomoć u takvim prilikama traži? Jesu li tada poljoprivrednici – koji su iz ovih razloga, namjesto u njive, svojim traktorima prije mjesec dana izašli u Strossmayerovu i okolne ulice u centru grada – građani ili remetilački faktor koji ometa idiličnu sliku funkcioniranja lokalne samouprave?

Pitanja su to koja polako prekrivaju krupne kapi kiše koje su u međuvremenu s velikim zakašnjenjem stigle i u ove krajeve i koja se tope u moru briga uoči već započete jesenske sjetve (uljana repica). Što je za to vrijeme po tom pitanju učinila lokalna samouprava? Osim konferencije za novinare i dva-tri sastanka s predstavnicima nezadovoljnih poljoprivrednika – ništa! Što je, samo da je bilo iskrene dobre volje, mogla učiniti a da je svakodnevno (a ne samo u predizbornoj kampanji) rukovođena mišlju kako je ona istinski servis građana? Mogla je, recimo – jer o tome je sigurno bilo riječi na sastancima – formirati komisiju za utvrđivanje štete na njivama i inicirati pitanje proglašenja elementarne nepogode zbog suše na području granica svoga atara. Iako za to nema ingerencije, u očima građana – a posebno onih koji su sušom najgore pogođeni,

poljoprivrednici, dakle – opravdala bi povjerenje koje se od nje očekuje. Pa kada bi tako, sa sličnim inicijativama, postupile i ostale lokalne samouprave pritisak na najviša tijela države odjednom bi postao jedan od prioriteta njene unutarnje politike.

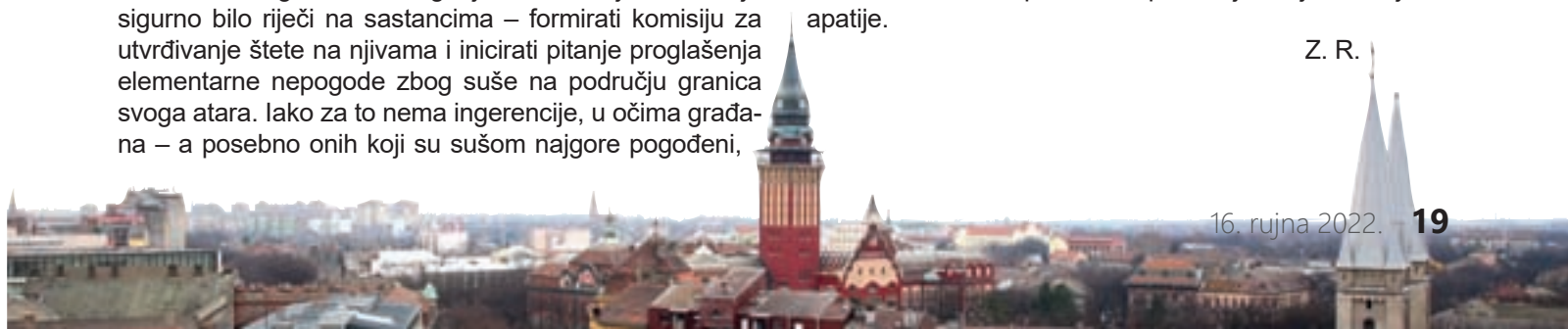
Ovako... Ovako lokalna samouprava može biti zahvalna do neba što ni pola godine nakon održanih izbora nije formirana Vlada, u čijoj ingerenciji već jeste prisjećanje na to je li ovog ljeta bilo dosta kiše ili nije i donošenje konačnog suda o posljedicama koje su vremenske (ne)prilike ostavile na usjeve. Lokalna samouprava može biti zahvalna i nebu i Božanskom na njemu što je time besplatno kupila vrijeme, jer je za nečinjenje u nenormalnim uvjetima imala normalno formalno pokriće u vidu vezanih ruku.

Ima li u svemu ovome odgovornosti i samih poljoprivrednika? Itekako! Upravo je Subotica, naime, bila jedan od najvećih centara (ako ne i najveći) brojnih poljoprivrednih udruga, što ne samo da je govorilo o njihovoj dobroj organiziranosti nego se ista u praksi svako malo potvrđivala u vidu iniciranja prosvjeda zbog niskih otkupnih cijena žita ili svinja, primjerice. Upravo su odavde prije petnaestak-dvadeset godina kretali prosvjedi koji su se, poput požara, širili diljem Vojvodine i Srbije i zbog kojih je Vlada u noćnim satima primala predstavnike poljoprivrednika ne bi li s njima postigli kakav-takav dogovor, a po danu slala helikoptere i žandarmeriju iznad i oko Subotice.

Njihova međusobna razjedinjenost, pristanak na to da im populizam i strančarenje zamijene prioritete od kojih žive dovela je i do postupnog gašenja dvadesetak subotičkih udruga poljoprivrednika i odvela ih u situaciju u kojoj se sada nalaze: u situaciju kada ni besramno niske subvencije više nisu problem, kada se na otkupne cijene ili premije (za mlijeko) samo sliježe ramenima, kada se protuzakonito besplatno davanje državnog zemljišta crkvama na korištenje više niti ne spominje... Riječju, kada poljoprivrednici niti u ministarstvu, niti u državi, niti u lokalnoj samoupravi ne vide partnere s kojima će surađivati u rješavanju problema nego jedino i isključivo kao nametnike protivu kojih nemaju odgovarajućeg sredstva. Nešto poput starih, ali jakih biljnih bolesti.

I upravo iz tih razloga normalno je sve što je nenormalno. Normalno je praviti se lud i zatvarati oči pred nepogodom koja je ljetos pogodila cijelu Europu i koja zbog toga traži sve moguće načine kako bi ublažila posljedice. Normalno je izliku za nereagiranje tražiti u slovu zakona i pri tomu slati račune za odvodnjavanje. Normalno je, konačno, prihvatiti opisano stanje u redovima poljoprivrednika i već se sada sladi plodovima predstojeće sjetve – sjetve apatije.

Z. R.

Sunce dalo dobru kvalitetu

»Slatkoća grožđa je velika zbog velikog broja sunčanih dana. Vinogradari koji nisu obrali svoje vinograde, strahuju da do berbe neće biti čestih oborina koje bi mogle utjecati na truljenje bobica, pa su mnogi požurili obrati vinograde«, kaže Ljerka Sokol

Ekstremno visoke temperature ove godine utjecale su na iznimnu kvalitetu grožđa u srijemskim vinogradima. Sazrijevanje je bilo nešto ranije u odnosu na prošlu godinu, a razlog su povoljni vremenski uvjeti i veliki broj sunčanih dana bez padalina, što je utjecalo da grožđe ranije dostigne najveću količinu šećera koja se ne mijenja. Osim vremenskih prilika, na zrelost grožđa i njegovu kvalitetu utječe i način rezidbe, gnojenje i navodnjavanje. Uz to, Srijemci imaju sreću da im je i zemljopisni položaj pogodan za uzgoj vinograda. Južni obronci Fruške gore dopuštaju da sunčeve zrake izravno dopiru do vinove loze. Prema riječima vinogradara i vinara, ovogodišnji rod obećava proizvodnju kvalitetnih vina koja posljednjih godina zauzimaju prestižna mjesta na tržištu.

Rodilo manje, ali s više šećera

Uglavnom se u Fruškogorskom vinogorju proizvodi talijanski *rizling*, *smederevka*, *sremska zelenika*, *bijeli medenac*, *bakator*, *plovina*, *neoplanta*, *župljanka*, *traminac*, *chardonnay*, *sauvignon*, *tamjanika*... Posljednjih godina sve je veći broj vinogradara u Srijemu koji na

svojim imanjima čuvaju obiteljsku tradiciju proizvodnje vina. Najveći i najstariji zasadi vinove loze nalaze se u Erdeviku na južnim padinama Fruške gore, gdje odgovarajuća klima i izvanredna podloga daju grožđe izuzetne kvalitete. U vrijeme vladavine rimskog cara **Marcusa Aureliusa Probusa**, koji je vladao carstvom od 276. do 282. godine, vinova loza je prvi puta zasađena izvan Italije, i to na Fruškoj gori, a među prvim zasadima je bio i Erdevik. Inspirirani bogatom poviješću vinogradarstva i plodnom zemljom, mnogi su se posljednjih godina vratili vinogradima. Među njima je i salaš-vinska kuća **Brestovački** na jezeru Moharač. Vinogradi **Brestovački** se prostiru na površini od 15 hektara zemlje u blizini jezera Moharač gdje sunčev odsjaj s jezera dodaje dodatnu osunčanost vinovoj lozi. U vinariji se njeguju sorte grožđa *sauvignon bijeli*, *chardonnay*, *cabernet sauvignon*, *merlot*, *shiraz* i *tamjanika*.

»Vinariju smo osnovali 2010. godine na temelju vinogradarskog iskustva i na zemljištu naših djedova. Pozicioniranost vinograda u pravcu Fruške gore sjever-jug, idealne ruže vjetrova, sastav zemljišta, ljubav vinara i primjena suvremene tehnologije kod pripreme i samog čuvanja vina doprinose njihovoj izuzetnoj kvaliteti«, kaže **Željko Brestovački** i dodaje da je ove godine kvaliteta grožđa izuzetno dobra iako je urod nešto manji.

»Prinosi su oko 15 posto manji u odnosu na prošlu godinu, ali kvaliteta uroda je izuzetna. Imamo tržište u lokalnim vinarijama. Ako se spoji proizvodnja vina i dobar plasman na tržištu sa seoskim turizmom, računice ima. Ovogodišnja berba grožđa je bila uspješna, a imala je i humanitarni karakter. U suradnji s Rotari klubom iz Srijemske Mitrovice organizirana je druga donatorska berba grožđa. Na ovaj način želimo spojiti lijepo i korisno, a ove godine smo uz tradicijsku berbu grožđa, kulturnim dijelom programa uz vožnju fijakera uspjeli prikupiti sredstva za kupovinu harmonike za Muzičku školu *Filip Višnjić* iz Šida. Trudimo se i na ovaj način motivirati posjetitelje da osim uživanja u lijepoj tradiciji, degustiranju naših vina i

srijemskih delicija sudjeluju i u nečem korisnom», kaže Brestovački.

Cijena ne pokriva troškove

Obitelj *Sokol* iz Bikić Dola jedina je obitelj iz tog mjesta koja se bavi vinogradarstvom. Vinograde su naslijedili 1987. godine, a vremenom su proširivali svoju djelatnost. Trenutno uzgajaju vinovu lozu na šest hektara zemlje u Bikić Dolu i u Privinoj Glavi.

»U vinogradima su najviše zastupljene vinske i stolne sorte grožđa. To je obiteljski posao i cijela obitelj je uključena u proizvodnju i od tog posla živimo. Ove godine nam je djelomično smanjen urod, ali je kvaliteta grožđa dobra. Kod nas kupuju grožđe, a vino proizvodimo samo za svoje potrebe. Imamo svoju mehanizaciju, strojeve za obradu grožđa, ali su ove godine visoke cijene repromaterijala, agrotehničkih mjera, nafte, pa i uložen rad i trud... Nismo sigurni u računicu jer cijena grožđa još uvijek nije formirana. To je jako loše za vinogradare. Trenutno kvalitetne sorte grožđa prodajemo po cijeni od 80 dinara, a neki ga prodaju i po 75 i 60 dinara, što je malo da pokrije sve troškove proizvodnje. Ukoliko bi cijena bila 100 dinara po kilogramu grožđa, bilo bi isplativo. Unatoč dobroj kvaliteti grožđa nismo sigurni u profitabilnost jer je cijena neizvjesna«, kaže **Ljerka Sokol**.

»Ova je godina što se roda grožđa tiče bila izuzetno dobra«, ističe **Goran Žeravica** iz Šida i kaže da je kvaliteta grožđa odlična zahvaljujući dobrim vremenskim prilikama i velikom broju sunčanih dana u ljetnom razdoblju.

»Slatkoća grožđa je velika zbog velikog broja sunčanih dana. Vinogradari koji nisu obrali svoje vinograde, strahuju da do berbe neće biti čestih oborina koje bi mogle utjecati na truljenje bobica, pa su mnogi požurili obrati vinograde. Prošla godina je također bila dobra za vinogradare, a ova, sudeći po kvaliteti, za oko 15 posto bolje kvalitete. Mi proizvodimo domaće bijelo vino od mješavine raznih sorti, od autohtonih starih i novih. Također, proizvodimo i crveno vino *hamburg* s kojim smo svake godine na natjecanjima na lokalnom nivou osvajali prve nagrade. Vino ne prodajemo, proizvodimo ga za vlastite potrebe, zbog nastavka tradicije naše obitelji. Nadamo se da će dobroj kvaliteti vina pridonijeti ovogodišnji urod. Imamo bačve za skladištenje 1.350 litara vina. Toliko i svake godine otočimo, bez obzira je li godina dobra ili loša. Samo je pitanje hoćemo li ispeći 250 litara rakije ili više. Kvaliteta grožđa obećava da će naše vino biti u rangu boljih na ovogodišnjim vinskih manifestacijama«, navodi naš sugovornik.

S. D.

Smotra dječjih pjevača i zborova

Na putu odrastanja

Smotra dječjih pjevača i zborova 18. puta okupila je djecu, osnovce koji vole pjevati i svirati. Sve male i one malo veće soliste pratio je Dječji tamburaški orkestar Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama*, koji je pripremila i njime dirigirala prof. **Mira Temunović**.

Da je ovo nešto u čemu djeca uživaju, mogli su vidjeti svi posjetitelji koji su imali priliku poslušati 22 solista i Dječji zbor HKPD-a *Đurđin* koji je pripremila **Nela Skenderović**. No, osim toga i voditelji su bili vršnjaci pjevača i svirača, te su i ove godine program vodili sada već

iskusni osmaci **Lana Šarčević** i **Marijan Rukavina**. Zapravo, cjelovečernji koncert, naravno uz pomoć odraslih, odradila su djeca.

Program Smotre nije natjecateljskog karaktera, te su sva djeca mogla na isti način uživati i biti nagrađena pljeskom prisutnih. Kao vokalni solisti nastupili su: **Antonija Ivković Ivandekić**, **Luka Vukov**, **Marija Vukov**, **Ivan Vukov**, **Anastazija Kovač**, **Marko Margetić**, **Marta Vukmanov Šimokov** i **Marijan Ivanković Radaković** (duet), **Matea Dulić**, **Magdalena Kujundžić**, **Sara Dulić**, **Matea Bako** i **Barbara Dulić** (duet), **Martin Dulić**,

Sara Vojnić Hajduk, Matej Vojnić Mijatov, Lana Gabrić, Filip Ivković Ivandekić, Katarina Vukadinović, Ema Ivković, Jakov Vukov i Roko Piuković, te spomenuti zbor. Svi izvođači skupa izveli su i posljednju točku, koja je prerasla u himnu ove manifestacije, a to je pjesma *Subotica*, za koju je glazbu i tekst napisala **Đula Milodanović**, a aranžman uradio **Mario Tikvicki**.

Vidljivo je veliko interesiranje djece za pjevanjem i ovakvim vidom nastupa, a to je potvrdio i dopredsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* **Vojislav Temunović**.

»Ove godine smo imali rekordan broj solista, a prvi puta smo imali i dječji zbor koji je došao iz Đurđina. Izuzetno mi je drago da su se i djeca u Đurđinu zainteresirala i da žele sudjelovati na ovoj manifestaciji. Jasno je da ih je potaknula Nela Skenderović, ali je ovo odličan vid suradnje, jer djeca iz manjih sredina nemaju prilike često nastupati u Subotici«, priča Temunović i dodaje kako je zadovoljan i brojem posjetitelja: »Osnovna svrha ove dječje Smotre jest promovirati rad i upornost djece, te im pružiti priliku da nastupaju. Ujedno, ovo je i jedan vid promocije tambure kao instrumenta, koji im sada nije ponuđen u školi, bar ne u ovome obliku orkestarskog muziciranja. Sve je manje i učiteljica koje šalju i potiču

djecu na sviranje tambure. Promociju tambure po školama u sklopu Muzičke škole radimo s proljeća, ali sada na početku školske godine je također dobra prilika pokazati što djeca rade i što su naučila protekle školske godine«.

Neki od njih ovim nastupom oprostili su se od Smotre, jer pravila kažu da vokalni solisti mogu biti samo učenici osnovne škole ili mlađi, a sadašnji osmaci će sljedeće godine, ako to žele, moći nastupati na *Festivalu bunjevački pisama*. Za pomladak se organizatori ne boje, jer, kako je Temunović rekao, uvijek ima zainteresirane djece, te je istaknuo dobru suradnju s odgojiteljicama vrtića *Marija Petković Sunčica*, koje već znaju preporučiti one koji imaju smisla za pjevanje.

Ovim koncertom, održanim 9. rujna u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, Smotra je postala punoljetna.

Zanimljivo je bilo među publikom vidjeti one koji su nastupali na nekoj od prvih Smotri.

Na kraju programa nazočnima se obratio predsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* prim. dr. **Matko Sente** koji je zahvalio napose djeci i roditeljima koji su redovito dolazili na probe.

»U ovoj nestašici mlijeka, struje i plina mi ipak možemo biti sretni jer smo blagoslovljeni našom divnom djecom koja neumorno čuvaju našu tradiciju«, rekao je među ostalim dr. Sente.

Djeca su, pjevajući himnu Smotre, jasno poručila: »Bunjevci smo dičimo se time, a Hrvat je naše pravo ime. Nadaleko poznata nam grana, rodila nas bunjevačka nanak«.

Hrvatska glazbena udruga nastavlja raditi na drugom velikom programu, a to je *Festival bunjevački pisama*, koji će biti održan 25. rujna u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, s početkom u 19 sati.

Ž. V.

Nova avantura Somborca Blaga Bašića

U Međugorje opet *tomosom*

Somborac **Blago Bašić** i ove godine uputio se na hodočašće u Međugorje. Ništa to ne bi bilo neobično da sedamdesetmogodišnji Blago na taj put nije krenuo malim *tomosom* starim pedesetak godina i da istim tim motociklom nije za 12 dana prešao oko 2.000 kilometara.

»Iz Sombora sam išao za Osijek, zatim Našice, Slavonska Požega, Kutina, Sisak, Petrinja, Glina, Slunj, Plitvička jezera, Gračac, Knin, Šibenik, Split, Međugorje, Neum, Dubrovnik, Risan, Nikšić, Šavnik, Žabljak, Tara, Priboj, Kokin Brod, Divčibare, Valjevo, Šabac, Ruma, Novi Sad i na kraju Sombor. Samo putovanje trajalo je ukupno 12 dana, a na motociklu, u vožnji proveo sam sedam dana. Vozio sam samo danju. U Splitu sam ostao tri dana, obišao sam i svoju rodnu kuću kod Posušja u mjestu Broćanac koja je sada prazna. Tužno je bilo vidjeti napuštenu kuću i katanac na vratima. Nigdje nisam žurio, gdje mi se dopalo pravio sam pauze, odmorio, uživao«, priča za *Hrvatsku riječ* nakon povratka Bašić.

To je bio 15. puta da ovaj Somborac u Međugorje ide svojim motociklom, usprkos tome što su i on i motocikl svake godine sve stariji.

»U prosjeku vozio sam brzinom od 30 kilometara na sat. Kao i na ranijim putovanjima i na ovom nije moglo proći bez problema s motociklom. I uvijek ima dobrih ljudi spremnih pomoći. Tako je bilo i ovoga puta. Već kod Bizovca pokvario mi se motocikl, a majstori na koje sam usput naišao ne samo da su bili spremni popraviti motocikl već mi svoj rad nisu naplatili, samo dijelove, a popravili su ga tako da do povratka u Sombor *tomos* nije ni zakašljucao«, kaže Bašić.

Na putu do Međugorja Blago je spavao kod prijatelja koje je stekao na svojim ranijim putovanjima, a ima ih diljem Hrvatske. Kaže, jedino je prenoćište platio u Crnoj Gori, a najveći trošak putovanja bilo je gorivo.

»Kada ljudi vide odakle dolazim, čime dolazim i koliko imam godina ne mogu vjerovati, i često mi se dešavalo da ni kavu ne naplate toliko im je zanimljiva ova moja avantura. S mnogima koje sam sreo i upoznao se tijekom puta ostao sam putem društvenih mreža u kontaktu, ne samo tijekom puta već i nakon povratka u Sombor«, kaže Blago.

Iako se bliži kraju osmog desetljeća, još ne misli parkirati motocikl i odustati od svog jedinstvenog putovanja.

»To mi je sada već u krvi i jednostavno imam potrebu svake godine otići u Međugorje, i to motociklom. Prvi razlog mog putovanja je odlazak u Međugorje, ali ja volim prirodu, volim vidjeti i doživjeti nešto novo. Mojim motociklom to sve mogu. Vozim polako, uživam u svakom kilometru, a automobilom ili nekim jačim motociklom nema tog ugođaja«, kaže Blago, koji se od svog *tomosa* ne odvađa ni u Somboru, pa je i na ovaj razgovor došao svojim vremesnim motociklom.

Za 15 godina, koliko traje jedinstvena avantura Blaga Bašića, bilo je toliko događaja, susreta, pa i opasnih momenata, a Blago je sve to redovito bilježio, kao i svoje putovanje *tomosom* u Rim i Vatikan. Njegove bilješke pretočene su u knjigu *Svi putevi vode u Rim*.

Z. V.

Gastro Srem u Staroj Pazovi

Osjećaj Srijema svim osjetilima

Pod sloganom »Osjetite Srem svim osjetilima« u Staroj Pazovi je početkom rujna održana V. gastronomsko-turistička manifestacija *Gastro Srem*. Dodatni sadržaj ove godine bio je vinski plato na kome su predstavljene kako afirmirane vinarije tako i mali proizvođači vina iz Vojvodine.

Gastro Srem nositelj je priznanja *Najbolje iz Vojvodine*, koje Pokrajinska vlada svake godine dodjeljuje manifestacijama koje se izdvajaju po kvaliteti.

Najbolje iz Vojvodine

»Više od 70 izlagača, autentični proizvodi i ukusi, zvuci tamburica, autentični mirisi tradicionalnih jela, sve je to *Gastro Srem*. Trudimo se da manifestacija svake godine bude sadržajnije i bolja i po reakcijama posjetitelja vidimo da je to zaista tako«, istaknula je ravnateljica Turističke organizacije Općine Stara Pazova **Dragana Zorić-Stanojković**, dodajući kako im je želja da se kroz ovu manifestaciju na suvremen i zanimljiv način tradicija približi mlađim generacijama.

»Pokrajinsko tajništvo je ustanovilo proračun za financiranje manifestacija koje se bave očuvanjem tradicije, kulture, zaštitom kulturne baštine, promocijom turizma i gospodarstva. *Gastro Srem* je manifestacija koja čuva našu tradiciju i naše korijene, a tradicija i kultura je i u jelu i u piću. Također, ovakve manifestacije omogućuju da se gospodarstvenici iz raznih područja sretnu i uspostave suradnju, da se omogući gospodarski razvoj i razvoj turizma«, naglasio je zamjenik pokrajinskog tajnika za regionalni razvoj, međuregionalnu suradnju i lokalnu samoupravu **Radivoje Paroški**.

U okviru kulinariskog *showa*, osim natjecanja u brzom razvijanju tijesta, pripremanju *nadlacki*, svoja kulinarska umijeća predstavila je i najpoznatija, nagrađivana gastro blogerka **Minja Bogdanovski**.

»Zadovoljstvo mi je što ima puno posjetitelja koji su zainteresirani za naše male proizvođače, a to je upravo i cilj *Gastro Srema* da naši proizvođači izađu iz svojih kuća i široj javnosti pokažu svoje domaće proizvode i rukotvorine i sve ono što je specifično za područje Srijema«, izjavila je domaćica *Gastro Srema* **Marija Markuš**.

Bogata ponuda

Osim štandova s ribljom čorbom i pečenom ribom, bačkopetrovačkim kobasicama, štandovima slanih i slatkih kolača, sireva, slano-slatke zimnice, meda, rakije i vina, veliku pažnju posjetitelja privukao je štand sela Golubinci slatičara maestra **Nikole Gašparovića**, koji je kreirao kolač *a la Beethoven* u čast 250 godina rođenja slavnog skladatelja, kojeg je ljubav prema kapetanici **Janette**, koja je sa suprugom živjela u dvorcu Schloss u Golubincima, dovela u ovo mjesto.

Za *nadlacke* – slovački specijalitet od kuhanog dizanog tijesta, koji se može praviti sa slatkim ili sa slanim nadjevom, potrošeno je 200 kg brašna. Prodano je 100 kg *salčića* koji predstavljaju specijalitet od lisnatog tijesta, ali se umjesto ulja ili putera za pripremu koristi svinjsko salo, po čemu su i dobili ime i što im daje karakterističan miris. Autentični sremački specijaliteti – *valjuške nasuvo*, *oko sela tijesta*, *testo na kurzovini*, rezanci s makom, slovačke *nadlacke*, čufte u kifli i druga tradicionalna jela su samo dio bogate gastronomske ponude na petom *Gastro Sremu*. Turistička organizacija Stara Pazova najavila je da će uskoro na njihovom sajtu biti predstavljen kuhar *Gastro Srema* u elektroničkom obliku, kako bi tradicionalni i moderni recepti mogli biti svima dostupni.

Na manifestaciji je bio izložen i kuhar star 120 godina u kome su recepti sremačkih specijaliteta ispisani ručno. Kuhar sadrži 403 recepta ispisanih na 227 strana, a trenutno se nalazi u vlasništvu obitelji **Janković**, koja ga je ustupila manifestaciji tijekom dana održavanja. Autor kuhara je **Nikola Janković** (1869.-1947.), po zanimanju bankar. Pojedini recepti su napisani i na njemačkom jeziku. Ovaj kuhar čuva recepte koji su desetljećima zaboravljeni.

Organizator manifestacije je Općina Stara Pazova, a manifestacija je održana pod pokroviteljstvom Pokrajinskog tajništva za regionalni razvoj, međuregionalnu suradnju i lokalnu samoupravu.

S. D.

Za nove automobile suvremena dijagnostika

Naše suvremeno društvo i svakodnevni život nemoguće je zamisliti bez automobila, ali automobili zahtijevaju stalno održavanje i popravak, pa su automehaničari traženi majstori. Danas raditi taj posao znači poznavati brojne modele automobila, znati koristiti dijagnostičku opremu i moderne alate za popravak.

Vlasnici automobila u Tavankutu ne moraju ići do obližnje Subotice zbog servisiranja ili popravka svojih vozila, jer u Donjem Tavankutu radi automehaničarska radionica Doo Auto Berberović, čiji je vlasnik **Slobodan Berberović**.

U radionici od malih nogu

»Završio sam automehaničarski zanat, još od malena sam zavolio biti u automehaničarskoj radionici kod oca u kojoj su se popravljali *zastave, fiće, stojadini, tristaći*, to

su bila vozila koja su mi i danas u sjećanju, a tamo sam 'čačkao' sve što treba i ne treba. Otac **Marko** je također automehaničar, radio je u *Dinamotransu* kao majstor, te u *Medoproduktu* na održavanju mehanike, a radio je i privatno kao automehaničar i kod kuće, nakon završenog posla u tvrtki. Godine 1984. otvorio je ovu radionicu kao samostalnu zanatsku radnju. Od 1997. radili smo zajedno, a od 2000 godine preuzimam radionicu. Poslije sam zaposlio jednog majstora, a kasnije i drugog. To je uigrana ekipa, a za neki dan ovdje u radionici će početi raditi i moj sin **Luka**«, kaže Slobodan Berberović i navodi kako na popravak i servisiranje dolaze vozila čiji su vlasnici iz Tavankuta, ali i iz Subotice, Bajmaka, Đurđina, Žednika, Sombora, Stanišića i Šantića.

»U radionicu nam najviše stižu *opeli, volkswageni, peugeot, renaulti, citroeni*. Imamo servisne knjižice na koje poslije završenog servisa stavljamo pečat i to je vid garancije«, priča Berberović.

»Završio sam automehaničarski zanat, još od malena sam zavolio biti u automehaničarskoj radionici kod oca u kojoj su se popravljali zastave, fiće, stojadini, tristaći, to su bila vozila koja su mi i danas u sjećanju, a tamo sam 'čačkao' sve što treba i ne treba«, kaže Slobodan Berberović

U radionici se rade servisiranja automobila, kao i malih i velikih servisa pločica-kočnica, skidanja mjenjača, kao i veliki popravci.

»Moj otac, koji je ranije radio, sada ne bi mogao popravljati ove suvremene automobile. Bez dijagnostike i dobrog alata to nije moguće. Velika su ulaganja u radionicu, mnogo novca sam uložio i ulažem u alate, ulažem svake godine, softveri se obnavljaju za potrebe dijagnostike, a bez dijagnostike za čitanje stanja automobila ne može se raditi. Po novom, sve je na mobitelu, imamo aplikacije i kada uđemo u sustav auta vidimo kako radi i što je problem. Dakle, sve je to povezano internetom, a sama dijagnostika je zasebna aplikacija, softver dokupljujemo, a stalno smo vezani na internet i tako se dobija odgovor koji problem postoji u vozilu. Bez dijagnostike se ne može raditi. U radionici je potrebna i dizalica, više se ne radi iz kanala prilikom popravljavanja automobila. Sada nije dovoljno otvoriti haubu vozila, nešto stegnuti-zategnuti. *Zastava 750* – popularni *fićo* ili primjerice vozilo *stojadin*, vlasnik je te automobile mogao u priličnoj mjeri popravljati, ako je imao nekog smisla za mehaniku. Ta vremena su prošla«, kaže Slobodan i objašnjava da servisiranje vozila podrazumijeva mijenjanje ulja, filtera, pregled kompletnog vješanja trapa, kotača, amortizera, kočnica, kod velikog servisa pregledaju se razvodni remeni, a kada se dogodi kvar na motoru ili primjerice kvačilu, to je već popravak, a ne servisiranje.

Nov ili polovan auto?

Sa Slobodanom Berberovićem razgovarali smo i o kupovini automobila. Kupiti nov ili polovan automobil česta je dilema kupaca koji imaju mogućnost takvog izbora, jer raspolažu novcem za kupovinu jednih ili drugih.

»To je dobro pitanje. Novi automobili su skupi, a još su skuplji kada istekne garancija, kada krenu ozbiljniji kvarovi i popravci. Nekada se *yugo* mogao kupiti za 4.000-4.500 eura, za taj novac se više ne može kupiti auto. Sada su dijelovi za automobile skupi, pogotovo za ove nove dizel automobile, dakle vozila koja koriste dizel gorivo, od 2009.-2010. godine, sva ta vozila, pa do danas

zbog ekoloških propisa imaju te katalizatore-auspuhe, DPF filtere koji kad se pokvare kod nas koštaju oko 1.300 eura, a to je samo jedan dio održavanja. Priča oko kupovine novog ili upotrebljavanog auta se svodi na kućni budžet. U slučaju da se gotovinom kupuje nov automobil, onda je to bolje, ali ako se nov automobil kupuje na kredit, a rate kredita su velike, računajući uz to popravke i godišnje registracije vozila, onda je bolje kupiti polovno vozilo, pa što se kaže – kakva je 'srića'. Prilikom kupovine ne može se kao nekada u dovoljnoj mjeri pregledati automobil na prodajnom mjestu, ustanoviti koliko je 'našminkan' i koliko je točno kilometražu to vozilo prešlo, svugdje je 'vraćena' kilometraža, plus, to su sve neregistrirani automobili.«

Posla ima i često se ostaje i radi i duže od radnog vremena, ali Slobodan posao ne bi mijenjao.

»U mojim četrdesetim godinama sigurno nije moment započinjati s novim poslom, a sin Luka mi je dao vjetar u leđa što će raditi u ovoj automehaničarskoj radionici. Pored radionice je roditeljska kuća, gdje žive moja mater **Jovanka** i otac Marko, a sa suprugom **Sandrom**, Lukom i drugim sinom **Ognjenom**, živimo u kući preko puta autoradionice, sve se dobro i lijepo posložilo. Početkom 2000. godine razmišljali smo gdje graditi perspektivu naše obitelji, razmišljali smo o odlasku u Kanadu, gdje bih isto radio kao automehaničar. Odlučili smo ostati ovdje i dobro je što smo ostali, a među ostalim moj otac i mater nisu morali gledati unučad preko fotografija. Imam puno drugova u inozemstvu koji rade ovaj posao, ne kukaju, ali u inozemstvu su prije desetak godina bile puno veće zarade automehaničara, a sada oni koji su zaposleni ili koji su vlasnici autoservisa rade i svake subote. Drago mi je što smo ovdje nastavili živjeti, a najbolja reklama za ovu automehaničarsku radionicu je kvaliteta rada, jer dobar glas se daleko čuje«, kaže Slobodan Berberović.

Zvonko Sarić

Osijeku s potpisom, Hrvati iz Vojvodine

OSIJEK – *Osijeku s potpisom, Hrvati iz Vojvodine* naziv je programa koji se pod pokroviteljstvom Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije odvija u Osijeku danas (petak, 16. rujna), u suorganizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*. Ovaj bogati program traje cijeli dan, na više mjesta, s različitim sadržajima:

12:00 – Filozofski fakultet: Suvremeno dijalektalno pjesništvo na novoštokavskoj ikavici među Hrvatima u Bačkoj – predstavljanje bloka u časopisu *Književna revija*

17:00 – Kulturni centar: Otvaranje izložbe *150 godina Bunjevačkih i šokačkih novina i Vile*

17:30 – Kulturni centar: Tribina *Društveno-politički položaj Hrvata u Srbiji – stanje i perspektive*

20:00 – Hrvatsko narodno kazalište: Svečana akademija *Osijeku s potpisom, Hrvati iz Vojvodine*

U programu sudjeluje više od stotinu sudionika iz Petrovaradina, Monoštora, Subotice, Tavankuta i Novog Sada.

20. susret pučkih pjesnika *Lira naiva*

SUBOTICA – Jubilarni, 20. susret pučkih pjesnika *Lira naiva* bit će održan sutra (subota, 17. rujna), u Subotici, u HKC-u *Bunjevačko kolo*. Za jubilarni susret organizatori su pripremili dvije knjige: knjigu izabranih stihova *Prepoznavanje – Lira naiva 2022.* i *Život je pisma – Antologija hrvatskoga pučkog pjesništva u Srbiji 'Lira naiva' 2003. – 2022.* koje će biti predstavljene na susretu. Na Velikoj pjesničkoj večeri u HKC-u, s početkom u 18 sati, predstaviti će se pjesnici iz Srbije i gosti iz Hrvatske. Organizatori manifestacije su Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri KD-u *Ivan Antunović* Subotica.

Predstavljanje knjige o demografskoj i društvenoj održivosti Hrvata u Vojvodini

SUBOTICA – Knjiga *Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini : aktualni trendovi, izazovi i perspektive* bit će predstavljena u ponedjeljak, 19. rujna 2022. godine, s početkom u 18 sati, u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici.

Međunarodni festival kazališta za djecu

SUBOTICA – 29. Međunarodni festival kazališta za djecu u Subotici bit će održan od 18. do 23. rujna u organi-

zaciji Otvorenog sveučilišta. U natjecateljskom programu naći će se 14 predstava iz Srbije, Rusije, Italije, Bugarske, Mađarske, Francuske, Hrvatske, BiH, Španjolske, Izraela, Indonezije, Grčke.

Iz Hrvatske je najavljeno kazalište Mala scena s predstavom *Velika tvornica riječi* nastaloj po istoimenoj slikovnici **Agnes de Lestrade**, a na tekst **Brune Margetića**. Predstava će biti igrana u nedjelju, 18. rujna, na sceni *Jadran*, s početkom u 19 sati. Režiju potpisuje **Morana Dolenc**, a predstava, kako se navodi, pomiče granice u kazalištu za djecu spajajući opernu, lutkarsku i dramsku umjetnost. Realizaciju festivala podržali su Ministarstvo kulture i informiranja, Pokrajinsko tajništvo za kulturu i Grad Subotica.

Dani hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – Udruženje građana *Urbani Šokci* organizira manifestaciju *Dani hrvatske kulture*, koja će biti održana u četvrtak, 22. rujna, u Somboru. Program započinje u 17 sati kada će na Dječjem odjelu Gradske knjižnice biti održan međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič*, u okviru kojeg će biti predstavljen i istoimeni zbornik radova. U 20 sati slijedi kulturno-umjetnički program u Gradskoj kući pod nazivom *Na tamburi tanka žica*.

Likovna kolonija u čast Dalmati

KUPUSINA – HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića organizira 14. saziv međunarodne likovne kolonije *Ivan Gundić Čiso Dalmata* koji će biti održan u iduću subotu, 24. rujna, s početkom u 9 sati, u Lovačkom domu u Kupusini.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-13-111-1-9/2022
Dana: 13. 9. 2022.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024-636-101
MUD/SU

Na temelju članka 37. Zakona o komunalnoj miliciji (*Službeni glasnik RS*, br. 49/2019) i na temelju članka 35. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (pročišćen tekst) (*Službeni list Grada Subotice*, broj 18/17, 30/17 i 5/20) načelnica Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Obavještavaju se svi zainteresirani kandidati da će Gradska uprava grada Subotice dana 16. 9. 2022. raspisati javni natječaj za kandidate za stručno osposobljavanje za obavljanje poslova komunalnog milicionera.

Natječaj će biti objavljen na internetskoj stranici http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/cp/id_page_node/63

NAČELNICA GRADSKJE UPRAVE

Marija Ušumović-Davčik, master pravica

Otvorenje samostana u Subotici, Đido kod Smoljana

10. rujna 1943. – *Naše novine* pišu da je **Ljudevit Budanović** preuzeo dužnosti župnika sv. Terezije u Subotici poslije dvogodišnje internacije. Primopredaja dužnosti izvršena je u prisutnosti gradonačelnika Subotice **Jenőa Székelya**.

11. rujna 1914. – *Bácskai Hírlap* piše da je **Josip Čović**, mladi liječnik iz Subotice, stekao reputaciju u segedinskoj vojnoj bolnici radeći uz glavnog liječnika **Lajosa Lichteneggera**. »Dnevno liječi dvjesto pedeset pacijenata, a do sada je izliječio tisuću petsto sedamdeset vojnika«, piše list.

12. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da se u Subotici očekuje »ispravljanje nepravda, učinjenih prema Hrvatima, jer subotički Hrvati ne žele nikakve Lipozenčiče i Juriće, koji nemaju nikoga za sobom, pogotovo sada, kad je došlo do sporazuma (sporazum Cvetković-Maček).«

13. rujna 1930. – *Obzor* i *Subotičke novine* pišu da su časne sestre iz Blata na Korčuli podignule u Subotici lijep i moderan samostan, koji je 31. kolovoza otvoren uz veliko sudjelovanje Subotičana. Svečanosti je prisustvovao i zastupnik vlade i ministarstva prosvjete, a dom je blagoslovio vikar **Blaško Rajić**, koji je tom prigodom održao govor. Samostan se nalazi u blizini crkve sv. Terezije. Primaju se djevojčice koje pohađaju osnovnu, srednju i bilo koju stručnu školu u Subotici. Podučavat će se strani jezici (njemački i francuski) i sviranje.

14. rujna 1919. – *Jedinstvo*, glasilo novosadskih demokrata, piše da držanje bunjevačko-šokačkog kluba u Narodnoj skupštini u Beogradu »izgleda najnerazumljivije« u »šarenilu parlamentarnog sastava«. Član tog kluba je i slovački zastupnik **Igor Štefanik**. **Martin Matić**, predsjednik tog kluba, podnio je ostavku i istupio iz kluba, jer je izglasao nepovjerenje demokratsko-socijalističkoj vladi, dok ostala trojica članova nisu. **Stipan Vojnić Tunić** izjavio je da će novi predsjednik kluba biti **Ivan Evetović**. *Jedinstvo* piše: »Neorijentiranost naših Bunjevaca, koji se, čini se, ne mogu nikako snaći u novim prilikama, iznenađuje. I, dodat ćemo odmah, neprijatno iznenađuje. Zar će oni, pored naša tri plemena, da budu njeno četvrto?«

15. rujna 1932. – *Obzor* piše da je Hrvatsko pjevačko društvo *Tomislav* priredilo svečanost u Građanskoj čitaonici u Zemunu, ujedno komemorirajući nedavnu smrt potpredsjednika Hrvatskog pjevačkog saveza **Milana Zjalića**, samoborskog župnika. Prostorije čitaonice bile

su pune *Tomislavovaca* i njihovih pristaša. O životu, radu i značenju pokojnika govorio je *Tomislavov* predsjednik **Josip Gančević**.

15. rujna 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 14. rujna iz Subotice u Beograd doputovao senator **Đido Vuković**, koji je posjetio ministra **Barišu Smoljana**. Nakon posjeta izjavio je da će hrvatske seljačke zadruge u Bačkoj i Baranji opskrbiti pasivne krajeve.

16. rujna 1926. – *Neven* donosi članak **Jose Vukovića Đide**, koji piše o zategnutim političkim odnosima u Subotici: »Borba na život i smrt izmedju starosjedioca Hrvata i srpskih radikala u Subotici dostigla je svoj vrhunac. Borba je oštra te očajna. Radi se o biti ili ne biti. Na jednoj su strani bunjevački Hrvati – sedamdeset hiljada,

a na drugoj subotički radikali – mala, neznatna manjina. Bunjevački Hrvati bez ikakvih prava očajno se bore za opstanak svoj, za svoja čovječanska prava. Nezaštićeni, takorekuć napušteni od svakoga evo već osam godina kako se drže lavovski i ne misleći, da klonu, da se bace pod noge svojim ugnjetanima.»

O filmu *Murina* u režiji Antonete Alamat Kusijanović

Raskrinkavanje patrijarhata

Debitantski dugometražni igrani film hrvatske redateljice mlađe generacije **Antonete Alamat Kusijanović**, *Murina* (2021.), svojevrsni je nastavak njezinog kratkog igranog filma *U plavetnilo* (2017.), u kome nastupa ista mlada glumica, rodom Dubrovkinja, **Gracija Filipović**. Oba filma smještena su na Jadransko more, u Hrvatsku, te prate proces odrastanja suvremene tinejdžerice, pocijepane između mladačkog bunta i divlje, strasne žeđi za životom, i lojalnosti ocu i obitelji te poznatom, sigurnom, običajnom načinu života u malenoj lokalnoj zajednici.

Ono što objedinjuje ove dvije suprotstavljene težnje kod mlade Julije u *Murini*, jest more, ili kako glasi naziv ranijeg kratkog filma, beskrajno *morsko plavetnilo*: simbol vječnog susreta čovjeka s prirodom pod nebeskim horizontom, u kršćanskom smislu Božanskom tvorevinom.

Ronjenje – prostor slobode

U ronjenju pod morem, što je vještina kojom suvjereno vlada, Julija nalazi prostor slobode od skućenog odgoja i roditeljskih kavgi, ali i vlastitog strasnog naboja. Otac Ante, u izuzetno psihološki uvjerljivom tumačenju **Leona Lučeva**, regionalne filmske zvijezde, osoba je suštinski nezrela, sujeta, sa znatnim patološkim crtama narcistične, odviše kontrolirajuće ličnosti. Djevojku Juliju on je odgojio vrlo blizu sebi, učeći je podvodnom ribolovu i, posebice, traganju za gotovo neuhvatljivom ribom-zmijom šiljatih zuba i otrovnog ujeda koja pliva u najvećim dubinama, narečenom murinom.

Tijekom filma ovo opasno podvodno stvorenje pokazat će se i snažnim freudovskim simbolom potuljene animalne agresivnosti, auto-destrukcije pa i zabranjenih erotskih strasti junaka, uključujući i maloljetnu Juliju, koja se zaljubljuje u iznimno bogatog stranog gosta, Havijera zvanog Havi (**Cliff Curtis**), koji po očevom pozivu boravi na otoku.

Postkolonijalni novac

Dramaturški izvrsno kombinira *Murina* društvenu kritiku postkolonijalnog upliva stranog novca i pogibije nedužnih seljana na kamenom otočiću sa složenom dinamikom nade oca porodice za materijalno prosperitetnim životom, te fizičke želje stranca prema majci Neli, želje djevojke prema Haviju, te majčine ambivalencije. Nakon

uvoda, u kome su u izrazito lijepim kadrovima naglašene ljepote Jadrana te mogući užitek u ribarskom »turističkom raju«, započinje filmska drama, koju će u građenju tenzije i postupnom otkrivanju ranije prošlosti i nerazriješenih odnosa junaka iz roditeljske generacije, redateljica vješto voditi ka eksplozivnoj katarzi u kojoj biva ugrožen i sam život glavne junakinje, koja ga neustrašivo riskira u

jednoj burnoj i očajnoj noći. Mirni svršetak priče koji slijedi djeluje tek kao intermezzo u daljim budućim izazovima za mladu sportašicu-buntovnicu, u obiteljskom i njezinom osobno životu.

Kritičke pozicije

Puno je pisano o kritičkoj poziciji filma spram patrijarhalnog sustava, što svakako stoji. **Murina** bespoštedno analizira kako bolesno autoritarnog i psihološki nasilnog oca, tako i suštinski licemjernog i žovijalnog Havija, koji redovito nestaje prije nego ispuni svoja nagoviještena romantična ili, pak, poslovna obećanja. Uz pomoć advokata on ratuje s doskorašnjom suprugom, optužujući je, moguće i s pravom, da ga ucjenjuje djecom. Ono u čemu ona postiže iskorak u odnosu na povijest domaćeg filma, ali i na međunarodnoj razini, jeste neuobičajeno temeljito, a toliko opravdano i potrebno, razračunavanje s figurom patrijarhalne majke, kao osobe kompromisa koja radi malograđanskog mira i materijalnog opstanka žrtvuje i emocionalno zdravlje vlastita djeteta. Film dubinski raskrinkava balkanski i lokal-patrijarhalno prečestu ulogu majke-žrtve, naučenom da manipulira vlastitom ljepotom, mladošću i materinstvom kako bi sebi osigura-

la što ugodnije mjesto u muškom sustavu, a kasnije se, kada stvari krenu loše, ne solidarizira s vlastitim ženskim djetetom već ponavlja: »I ne znaš koliko se žrtvujem za te«. Film, međutim, gledateljima nudi sveznajući pogled na sve nijanse obiteljskih odnosa; i premda mati Nela, u neobično sugestivnoj izvedbi **Danice Čurčić**, jeste žrtva muškaraca, nije ni sama dovoljno etičnija od njih.

Dramaturgija čežnje, ukrštena sa sirovom realnošću međuljudskih i kapitalističkih odnosa, podržana je izvan-

redno zreloom režijom Kusijanovićeve, te postojanom, usredsređenom i atmosferskom kamerom **Hélène Louvart**. U žanr obiteljske drame unose se odlično izvedeni elementi triler i podvodnog filma, koji dostižu visoku kvalitetu zahvaljujući i internacionalnoj produkcijskoj ekipi, uz samog **Martina Scorsesea** kao jednog od izvršnih producenata.

Ivana Kronja
Foto: HAVC

Pripreme za veliku manifestaciju

Srijemci Srijemu početkom listopada u Šidu

Predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Lazar Cvijin** i član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu **Vojislav Temunović** boravili su 10. rujna u Šidu, gdje su se u župnom uredu Presvetog Srca Isusova susreli sa župnikom **Nikicom Bošnjakovićem** i predstavnicima Hrvatskog kulturnog društva **Šid**. Na sastanku su dogovoreni detalji održavanja manifestacije *Srijemci Srijemu*, koja će ove godine biti održana 1. listopada u Kulturno-obrazovnom centru u Šidu, s početkom u 19 sati. Kako je na sastanku dogovoreno, na susretu hrvatskih udruga iz Srijema sudjelovat će HKD **Šid** u svojstvu domaćina i suorganizatora, HKC **Srijem** Hrvatski dom iz Srijemske Mitrovice, HKPD **Tomislav** iz Golubinaca, HKPD **Jelačić** iz Petrovaradina, Hrvatska čitaonica **Fischer** iz Surčina, Zajednica Hrvata Zemuna **Ilija Okrugić** i Društvo hrvatske mladeži Zemuna. Također je predloženo da gostujuće udruge manifestacije budu KUD **Sveti Sava** iz Šida i HKC **Bunjevačko kolo** iz Subotice.

»Ovo je prvi sastanak sa suorganizatorima manifestacije. Zadovoljstvo mi je što mogu reći da je župnik Nikica Bošnjaković izuzetno zainteresiran da sudjeluje u organizaciji manifestacije i da daje veliku podršku ovom projektu. Ispunjeni su svi potencijali da se događaj održi na pravi način i možemo reći da smo impresionirani onim što smo vidjeli. Mi ćemo se već ovog tjedna baviti dodatnim zadacima koje smo preuzeli«, istaknuo je Lazar Cvijin.

Na sastanku je bilo riječi i o medijskom praćenju manifestacije, izradi plakata za što bolju informiranost građana, te drugim detaljima njenog održavanja. Tijekom posjeta gosti iz Subotice su obišli crkvu Presvetog Srca Isusova, Kulturno-obrazovni centar u Šidu mjesto gdje će događaj biti održan i župnu dvoranu u Sotu gdje je planirano druženje sudionika poslije manifestacije. Dogovoren je još jedan sastanak prije održavanja manifestacije na kojem će se definirati završni detalji kao i konačna lista sudionika.

Središnja manifestacija hrvatskih srijemskih udruga *Srijemci Srijemu* održana je prvi puta 2013. godine u Srijemskoj Mitrovici, s ciljem boljeg povezivanja tih udruga

i prezentiranja hrvatske kulturne baštine. Manifestacija se održava svake godine u drugom mjestu u Srijemu, uz gostujuće udruge. Manifestaciju je Hrvatsko nacionalno vijeće proglasilo manifestacijom od posebnog značaja za hrvatsku zajednicu u Srbiji.

Ovogodišnja manifestacija održava se u organizaciji fondacije **CroFond** i domaćina HKD-a **Šid**, uz suorganizaciju Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, župe Presvetog Srca Isusova u Šidu, župe svete Katarine u Sotu, a pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

S. D.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4867
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-454-450/2022-04

DATUM: 14. 9. 2022. godine

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine („Službeni list APV“, broj: 4/17), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu („Službeni list APV“, broj: 54/21, 7/22 i 37/22), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) raspisuje

**NATJEČAJ
ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE IZRADE
TEHNIČKE DOKUMENTACIJE ZA POTREBE
USTANOVA OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA NA TERITORIJU AUTONOMNE
POKRAJINE VOJVODINE ZA 2022. GODINU**

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu („Službeni list APV“, broj: 54/21, 7/22 i 37/22) i to: za financiranje izrade tehničke dokumentacije za potrebe ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u ukupnom iznosu od **20.000.000,00 dinara** (na razini osnovnog obrazovanja i odgoja **15.000.000,00 dinara**, na razini srednjeg obrazovanja i odgoja **5.000.000,00 dinara**).

Pod izradom tehničke dokumentacije podrazumijeva se izrada one tehničke dokumentacije koja je, sukladno pozitivnim pravnim propisima kojima se uređuje područje planiranja i izgradnje, neophodna za izdavanje akta nadležnog tijela kojim se odobrava izgradnja novih objekata ili izvođenje radova na postojećim objektima koje koriste ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju AP Vojvodine, odnosno:

- Idejno rješenje;
- Idejni projekt s pripadajućim elaboratima (za potrebe izdavanja rješenja o odobrenju za izvođenje radova – rekonstrukcija, adaptacija, sanacija);
- Projekt za građevinsku dozvolu s pripadajućim elaboratima;
- Projekt za izvođenje s pripadajućim elaboratima;
- Projekt izvedenog objekta s pripadajućim elaboratima;

- Tehnički opis i popis radova za izvođenje radova na investicijskom održavanju;
- Ostala tehnička dokumentacija koja je, sukladno pozitivnim pravnim propisima kojima se uređuje područje planiranja i izgradnje, potrebna za realizaciju planiranog projekta.

Realizacija financijskih obveza obavljat će se sukladno likvidnim mogućnostima proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu.

UVJETI NATJEČAJA

1. Podnositelji zahtjeva

Korisnici koji imaju pravo sudjelovati u raspodjeli sredstava su škole za osnovno obrazovanje i odgoj i škole za srednje obrazovanje i odgoj na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave.

2. Kriteriji raspodjele sredstava

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu, nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju AP Vojvodine su:

1. značaj realizacije projekta u odnosu na sigurnost učenika, nastavnika i zaposlenika koji koriste objekte,
2. značaj realizacije projekta u odnosu na osiguravanje kvalitetnih uvjeta za izvođenje odgojno-obrazovnog rada,
3. financijska opravdanost projekta,
4. održivost projekta,
5. lokalni odnosno regionalni značaj projekta,
6. aktivnosti koje su poduzete u cilju realizacije projekta,
7. osigurani izvori sredstava za realizaciju projekta.

NAČIN PODNOŠENJA ZAHTEJEVA

Prijava za dodjelu sredstava podnosi se na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Cjelokupna natječajna dokumentacija može se preuzeti od **14. 9. 2022. godine** na internetskoj adresi Tajništva **www.puma.vojvodina.gov.rs**

Zahtjevi se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacio-

nalne manjine – nacionalne zajednice, s naznakom „Za natječaj – za financiranje izrade tehničke dokumentacije za potrebe ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju AP Vojvodine za 2022. godinu“, Bu-
levar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, ili se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (u prizemlju zgrade Pokrajinske vlade).

Uz prijavu na Natječaj, prilaže se:

1. projektni zadatak,
2. odluka školskog odbora o pokretanju aktivnosti u vezi realizacije projekta,
3. ponuda-predračun za izradu tehničke dokumentacije (pribavljena od strane trgovačkog društva, druge pravne osobe odnosno poduzetnika koji su upisani u registar gospodarskih subjekata),
4. dosadašnju raspoloživu dokumentaciju za realizaciju planiranog projekta (ukoliko dokumentacija postoji) i
5. u slučaju sufinanciranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinanciranje tehničke dokumentacije (ugovor, rješenje, izvadak iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanom i pečatiranom Izjavom o udjelu u sufinanciranju tehničke dokumentacije (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi).

Rok za podnošenje prijava na Natječaj je 28. 9. 2022. godine.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno za dodjelu sredstava odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta.

Povjerenstvo neće razmatrati:

- nepotpune prijave,
- nepravodobne prijave (prijave poslane nakon roka koji je označen kao posljednji dan Natječaja),
- nedopuštene prijave (prijave podnesene od strane neovlaštenih osoba i subjekata koji nisu predviđeni Natječajem),
- prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene,
- prijave korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu opravdali sredstva dodijeljena iz pokrajinskog proračuna kroz financijska i narativna izvješća.

Rezultati Natječaja bit će objavljeni na internetskoj prezentaciji Tajništva.

Zainteresirane osobe dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na telefon 021/487 46 14, 487 40 36, 487 43 36.

Pokrajinski tajnik, Zsolt Szakállas

GUSTAV MATKOVIĆ

(Subotica, 12. IX. 1922. – 25. VII. 1990.)

Matkoviću u čast povodom 100. obljetnice rođenja

Galerija Dr. Vinko Perčić u Subotici
22. rujna 2022. godine s početkom u 19 sati

Izložbu otvara Ljubica Vuković Dulić, povjesničarka umjetnosti

Matej Perić, novi župnik Srijemskih Karlovaca

Novi život župne zajednice

» Jedan od prioriteta koje sam izrekao nakon ređenja bilo je popunjavanje župničkih mjesta u župama koje su dulji niz godina bile ispraznjene zbog nedostatka svećenika. Ova župa ima veliku važnost«, kazao je u uvodnom pozdravu svete mise, slavljene 11. rujna u Srijemskim Karlovcima srijemski biskup koadjutor **Fabijan Svalina**.

On je u tamnošnjoj župi Presvetoga Trojstva za novoga župnika postavio vlč. **Mateja Perića**.

Vlč. Perić rođen je 2. kolovoza 1992. u Rijeci, gdje je njegova obitelj bila prognanička. Godine 1998. s roditeljima se vratio u Tovarnik. Osnovnu školu završio je u Tovarniku, gimnaziju u Vinkovcima, a nakon toga je studirao psihologiju u Rijeci, te teologiju u Đakovu, gdje je i diplomirao. Za svećenika je zaređen 2020. godine, nakon čega je u župi sv. Ćirila i Metoda u Osijeku bio kapelan.

»Hvala za Vašu spremnost prihvatiti doći u Srijemsku biskupiju i u ovu vjerničku zajednicu«, rekao je biskup novome župniku.

Pročitani su dekreti o imenovanju Perića župnikom i rektorom crkve Gospe od mira u Srijemskim Karlovcima, a biskup je, između ostalog, naveo:

»Ova crkva je već stoljećima mjesto hodočašćenja i pobožnosti, ali i brojnih edukativnih, turističkih i vjerskih

posjeta. Potrebna je osobita skrb za pastoralne i duhovne potrebe, kako vjernika ove zajednice tako i brojnih hodočasnika i posjetitelja tijekom cijele godine. Želja je i plan ponovno oživjeti i proširiti duhovni, vjerski život i turističku ponudu kroz cijelu godinu. Budite uvijek slobodni iznijeti prijedloge za poboljšanje i napredak, kako vjerskog života tako i same infrastrukture prostora. Surađujte s gradskim i civilnim vlastima, a za svaku pomoć i podršku uvijek Vam stojim na raspolaganju«.

Župnik je pred biskupom i zajednicom potom obnovio obećanja koja je dao kod ređenja, primio ključeve crkve, te na poziv biskupa blagoslovljenom vodom poškropio svoje nove župljane.

Liturgijsko slavlje završilo se izrazima pozdrava i zahvale župne zajednice.

»Želimo izraziti i zahvalnost za sve ove godine koje je s nama bio kao župni upravitelj preč. **Marku Lošu**. On je, prema svojim snagama i mogućnostima, rado bio dio nas, naših potreba i molitava, te molimo Gospodina za njegovo zdravlje. Povjeravamo se Vašoj pastirskoj brizi. Neka dobri Bog podrži Vaše djelovanje među nama«, kazao je župljanin **Boris Vraničar**, obrativši se župniku.

Nakon što su djeca iz župe darivala biskupa i župnika, uslijedilo je i obraćanje velečasnog Perića. »Nadam se da ćemo u predstojećim danima, mjesecima i godinama učiniti ovu župu boljom, da svi mogu vidjeti da je među nama prisutan živi Krist. To ćemo postići samo uzajamnom i zajedničkom molitvom, te vam stavljam na srce da molite za svog župnika, a ja ću za vas sigurno moliti«, kazao je on.

Biskup se zahvalio na sudjelovanju i prisutnim predstavnicima vlasti, pomoćnici predsjednika Općine Srijemski Karlovci **Marini Janković** i pomoćniku pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goranu Kauriću**.

Marko Tucakov
Foto: Lara Grginčević

Novi apostolski nuncij u Srbiji

Papa **Franjo** imenovao je mons. **Santa Gangemija**, naslovnog nadbiskupa Umbriatika, za novog apostolskog nuncija u Srbiji, priopćila je 12. rujna Apostolska nuncijatura u Srbiji.

Mons. Santo Gangemi, kako prenosi Beogradska nadbiskupija, rođen je u Mesini (Italija) 16. kolovoza 1961. godine. Za svećenika je zaređen 28. lipnja 1986., ostajući inkardiniran u biskupiju Mesina. Diplomirao je povijest Crkve, a u diplomatsku službu Svete Stolicе ušao je 1. srpnja 1991. godine nakon čega je djelovao u

papskim predstavništvima u Maroku, Italiji, Rumunskoj, na Kubi, u Čileu, Francuskoj, Španjolskoj i Egiptu.

Papa **Benedikt XVI.** imenovao ga je 27. siječnja 2012. za apostolskog nuncija na Salomonskim otocima. Nakon toga, 24. ožujka 2012., imenovan je za apostolskog nuncija u Papui Novoj Gvineji. Papa Franjo imenovao ga je 6. studenoga 2013. za apostolskog nuncija u Gvineji, a nakon toga 5. veljače 2014., imenovan je za apostolskog nuncija u Maliju. Prije dolaska u Srbiju, od 2018. godine, bio je apostolski nuncij u El Salvadoru. Mons. Gangemi govori talijanski, francuski i španjolski jezik.

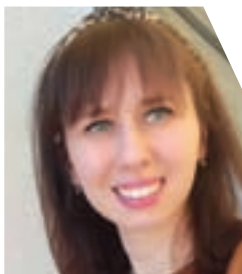
Blagoslov pastoralnog centra u Beogradu

Svečano euharistijsko slavlje i blagoslov Pastoralnog centra *Papa Ivan Dobri*, kao i blagoslov mozaika Preobraženja Gospodinova na pročelju i zvoničku katedrale, novih vitraža, kipa pape **Ivana XXIII.** proslavljeno je 10. rujna u katedrali Uznesenja BDM u Beogradu. Slavlje je u zajedništvu s nadbiskupom mons. **Stanislavom Hočevarom** i biskupom Zrenjaninske biskupije mons. **Ladislavom Némethom**, te dijecezanskim upraviteljem Subotičke biskupije mons. **Ferencom Fazekasekom**, otpravnikom poslova Apostolske nuncijature u Beogradu mons. **Simonom Bolivarijem Sanchezom Carrionom** predvodio umirovljeni vrhbosanski nadbiskup kardinal mons. **Vinko Puljić**.

Zajedništvo među mladima

Susret hrvatske katoličke mladeži bit će održan sutra, 17. rujna, a domaćini ovoga susreta su grad Bjelovar i Bjelovarsko-križevačka biskupija, koja je i organizator skupa s Uredom za mlade HBK. Geslo ovogodišnjeg susretan je »Gore srca«, uzeto iz slavlja mise, iz dijaloga svećenika i naroda u Predslovlju. Kruna susreta bit će euharistijsko slavlje na Gradskom nogometnom stadionu NK *Bjelovar* s početkom u 17 sati, kojim će predsjedati i propovijedati bjelovarsko-križevački biskup **Vjekoslav Huzjak**. Očekuje se više od 6.000 mladih.

Euharistijsko slavlje izravno će prenositi Hrvatska radiotelevizija na Druhom programu i Prvom programu Hrvatskog radija, a prijenos će preuzimati i Hrvatski katolički radio.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bogatstvo u službi ljubavi

Duhovno i materijalno uvijek su promatrani kao dvije oprečne stvarnosti. A i Crkva je često smatrana zajednicom siromašnih, jer bogati ne žele naći vremena za duhovno, a i to je u suprotnosti s njihovim životnim prioritetima. Iako se često činilo da je tako, to ipak nije istina, jer bogatstvo samo po sebi nema veze s duhovnošću i posvećenošću Bogu i vjeri. Povijest Crkve pokazuje da su i bogati često bili pobožni, činili mnogo toga na dobrobit Božjega naroda. Stvar je u tome kako čovjek usmjeri svoj život, kako posloži prioritete i na koji način doživljava ovozemaljski život i materijalno blagostanje.

Nepošteni bogataši

Stari zavjet često proziva i opominje bogataša, no ne zbog toga što posjeduje nego zbog toga kako se ponaša jer ima taj posjed. Prorok Amos u prvom čitanju dvadeset i pete nedjelje kroz godinu izriče opomenu zbog bogataševa odnosa prema siromahu i zbog načina na koji je uvećavao bogatstvo (usp. Am 8,4-7). Problem koji Amos ističe je to što bogataš vara siromaha i na taj način pogoršava njegovo siromaštvo. Bog je uvijek osjetljiv na siromašne i oni su mu posebno važni, uvijek je na njihovoj strani, uzima ih u zaštitu. Zato se posebno gnjevi na one koji povećavaju siromahovu neimaštinu, osobito ako im mogu pomoći, a to ne čine.

Bog je sama pravednost, te i od čovjeka zahtijeva da bude pravedan. No, Amos govori o planovima bogatih da prijevarama umnože svoje imanje. Bog prijevaru ne tolerira, osobito što je plan bogatog da prevvari siromašnog. Bogataš tako čini dvostruki grijeh: vara i to onog koji nema, te pogoršava njegovu situaciju. No, zaboravlja da Bog sve vidi i da će svatko odgozarati za svoja nedjela. Zato Amos

opominje: »Zakle se Gospodin ponosom Jakovljevim: 'Dovijeka neću zaboraviti nijednoga djela vašega'«. Dakle, poruka proroka Amosa je da nije problem u količini posjedovanja nego u odnosu prema bližnjemu.

I Isus u Lukinu evanđelju opominje: »I ja vama kažem: napravite sebi prijatelje od nepoštena bogatstva pa kad ga nestane da vas prime u vječne šatore« (Lk 16,9). Dakle, Bog nije protiv bogatih, niti osuđuje njihovo posjedovanje, nego upozorava na njihove odnose prema bližnjima, koji se često poremeće upravo iz želje da se stekne što veća materijalna dobit. Ono što će doći na naplatu u vječnosti nije količina stečenog nego odnos prema bližnjemu, osobito prema siromahu.

Ljubav je važna

Božji stav prema bogatstvu i bogatima treba gledati kroz dvostruku zapovijed ljubavi. Ljubiti Boga i bližnjega je ono što nam je Isus ostavio kao smjernicu za život. Ako nas stjecanje materijalne dobiti na bilo koji način u tome priječi, znači da smo na lošem putu. Ne moramo nužno biti siromašni da bismo Bogu omiljeli, jer i onaj koji nema može biti varalica bez ljubavi. Ono što je Bogu važno je koliko smo u ljubavi bogati. Ako nosimo ljubav u srcu, nećemo varati, nećemo pohlepno uzimati ne mareći za druge, nego ćemo onim što imamo pomoći svoga bližnjega koji je u potrebi. Djela apostolska svjedoče da su tako radili prvi kršćani, a tako možemo i mi danas: ono što imamo upotrijebiti na korist svoga brata i Božjeg naroda, vođeni ljubavlju na koju nas Krist poziva jer ljubav se ogleda u djelima koja činimo. Stoga, tko ima ljubavi, bogat je pred Bogom, a materijalno posjedovanje ne smije biti samo sebi svrha nego uvijek stavljeno u službu ljubavi.

Njegovanje običaja u obitelji Šimić

Odgovornost na obitelji, ali i institucijama

*Ko što sam ja odrasla s mojom nanom, tako su i Dunja i Lana dosta vremena provodile sa mnom dok su bile manje i puno tog sam im pripovidala. Virujem da će lagano štogod od tog naučit i zapamtiti. Možda to nikad neće raditi, al će se makar sićat da su to radili sa svojom nanom * Zaista se puno radi, napravljen je pomak, al smatram da ima još kapaciteta u narodu i da ima još ljudi koji bi volili raditi*

Osim što je u posljednjih više od pola stoljeća aktivno sudjelovala u društveno-kulturnom razvoju i životu ovdašnje hrvatske zajednice, jedna je od osnivača HKUD-a *Bunjevačko kolo* (1970.), od 1968. godine sudionica je žetvene svečanosti *Dužijanica*, inicijatorica je za opremanje Bunjevačke sobe u okviru *Kola* (2016.), **Ružica Šimić** iz Subotice svoju je ljubav prema običajima bunjevačkih Hrvata sve ove godine prenosila prvo na sinove, a sada na svoje unuke. Donedavno je u HKC-u bila angažirana u garderobi za održavanje nošnje, pa je tako, među ostalim, podijelila s nama i priču o štirkanju.

Društveno-kulturni angažman

Ružica Šimić rođena je i odrasla u Subotici među ostalim i uz nanu, očevu mamu **Mariju Milanković**, koja joj je puno pričala o životu na salašu, o tome kako se nekad živjelo.

»Nije bilo vrtića, nije bilo televizije i znala mi je satima divaniti o svakom detalju iz njezinog života ne samo na salašu već i u varoši. Triba istaknuti da se do '50-'60-i godina prošlog vika nije uvelike razlikovao obiteljski život na salašu i varoši. Naučila sam od nje kako se i kad šta kuva, kako se pere, šta se kad oblačilo, kako se odranjiva josag i pilež... Naravno, akcent je bio na virskom životu (moljenju Boga, odlasku u crkvu).«

Što se tiče angažmana u proslavi *Dužijanice* u Subotici, Ružica je prvi put išla plesti vijence 1968. kod pokojne seka **Jovane Stantić**. To je radila do svoje udaje, nakon čega se uključila u Risarsku večer.

Foto: Ivan Ivković I Vandekić

»Godine 1989., kad se još nisu spojile crkvena i gradska *Dužijanica*, al je išlo u tom pravcu, *Bunjevačko kolo* se takođe uključilo u organiziranje ove manifestacije i tad sam prvi put bila 'domaćica na salašu'. To je trajalo više od 15 godina, tj. digod do 2006. kad sam ulogu domaćice pridala svojoj snaji **Dajani**, a ja sam prišla u ulogu majke.«

Jedna je i od osnivačica *Bunjevačkog kola*, gdje je donedavno bila zadužena za održavanje nošnje, a i inicijatorica je za opremanje Bunjevačke sobe, smještene u okviru spomenutog centra.

»U *Bunjevačkom kolu* sam bila četiri puta u Upravnom odboru i u dva navrata sam bila na čelu Izvršnog odbora. Posljednje dvi-tri godine sam bila u garderobi di sam bila zadužena za održavanje nošnje, tj. za njenu pripremu (štirkanje, peglanje) kad folklorasi idu na turneju il imaju nastup. Bunjevačka soba je otvorena 2016., a ideja mi je došla kad smo imali goste u *Bunjevačkom kolu* i kad smo i odveli u Gradski muzej. Tražila sam da nam pokažu Bunjevačku sobu koja je postojala dok se Muzej nalazio u Gradskoj kući, al tu je više nije bilo. Pomislila sam da bi to trebali napraviti u *Kolu*. Konsultirala sam se s **Ivanom Piu-kovićem** i njegovom obitelji, napisali smo projekt i dobili veliku potporu od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, ko i od sponzora. Velik dio nameštaja za sobu darovao nam je pokojni **Pajo Evetović**, nike stvari je dao i **Grgo Piuković** i tako smo otvorili Bunjevačku sobu«, navodi Ružica Šimić.

Štirkanje

Neizostavni dio održavanja bunjevačke nošnje podrazumijeva štirkanje i glačanje šlinga, a o ovim postupcima Ružica kaže:

»Važno je istaknuti da se kadgod nije štirvalo samo ono što se danas zove šling. Kadgod se sve štirvalo; i krevetnina, i pidžame, i donje rublje. Zapravo, današnji šling je kadgod bilo donje rublje. Ono je, ko i pidžama, bilo malo neugodno za nošenje, pogotovo daci, jel ako se malo jače uštirka, to bude tvrdo i grebe prvi par puta kad se nosi. Al bilo je važno to uštirkat da što duže ostane čisto, tj. da se ne prlja, jel se za uštirkano ne vaća pra, tj. prljavština«, pojašnjava ona dodajući kako se, dok nisu postojale perilice za rublje i kad se sve radilo ručno, nastojalo da ono što se nosi ostane što duže čisto.

Također, do pojave sintetike sve je bilo od platna, tj. prirodno i ako se recimo ne uštirka krevetnina, ona već nakon dan-dva nije izgledala tako uredno.

»Kadkog se uz štirkanje i roljalo. Bilo je puno lakše kad se suknja metnila pod roljku, dvared provukla i to je bilo to, a danas za peglanje šlingovane suknje u pet pola triba više od sat vremena. Posli kad su se pojavile električne pegle, i kad se to s njima još malo popravilo, bilo je jako lipo. Kad sam imala roljku, ja sam kadgod i peškire roljala.«

Kaže kako je uvijek štirvala s klasičnom štirkom, dodajući kako je čula da se to nekad radilo sa skrobom od krumpira, ali to je bilo negdje do početka XX. stoljeća.

A sam proces štirkanja izgleda ovako:

»Skuva se štirka i tu se mora imat praksa da bi se znalo koliko je metit da ne bude ni priritko ni prigusto. Ne bi znala kazat koji je to odnos vode i štirke, ja to nikad ne mirim, već znam iz prakse. Uvijek gledam da skuvam gušću, pa ako triba, malo razridim mlakom vodom. U zavisnosti od tog koliko i čega se štirka, to se metne npr. u lavor, u tom se uštirka, dobro iscidi, i onda kad se skroz osuši jako je važno dobro navlažit (prskalicom, a kadkog se to radilo metlicom). Tako navlaženo triba da odstoji najmanje 12 sati, da se dobro uvlaži. Danas se to mož metnit u najlon kese, a prija kad smo puno stvari štirkali i roljali, to se lipo složilo u tzv. košuljni košar i pokrilo. Kad je tako dobro uvlaženo, onda se pegla«.

Čuvanje i njegovanje običaja

Njegovanje običaja bunjevačkih Hrvata i ljubav prema nji-ma Ružica Šimić prenijela je prvo na svoje sinove **Davora** i **Darka**, a danas ih prenosi na svoje unuke **Dunju** i **Lanu**.

»Ono što danas prakticiram u svojoj obitelji jesu običaji vezani za naše veće i manje blagdane, te *Dužijancu*. Tu se trudim, zajedno sa svojom obitelji, da ispoštujemo ono što je naša tradicija. Ko što sam ja odrasla s mojom nanom, tako su i Dunja i Lana dosta vremena provodile sa mnom dok su bile manje i puno tog sam im pripovidala, al nikad nisam želila bit naporna i dosadna već je sve to išlo nikako spontano. Sve te velike blagdane provodimo zajedno i usput su i naučile koji su to sve običaji vezani za nji i danas i i one prakticiraju. Isto tako kad im pripremam nošnju, dođu i one pomoć oko peglanja i ostalog. Virujem da će lagano štogod od tog naučit i zapamtit. Možda to nikad neće radit, al će se makar sićat da su to radili sa svojom nanom. Isto tako, s njima, a i svi međusobno kod kuće divanimo bunjevački jel želimo sačuvat naš govor, a i tako divanimo oduvik«, navodi Ružica.

Na pitanje kako sačuvati od zaborava ono što imamo i što su nam ostavili naši preci, ona odgovara:

»Svakako je na prvom mistu obitelj u okviru koje se triba trudit to čuvat, prakticirat i prinosit na svoju dicu, a posli i na unuke. Isto tako mislim da je velika odgovornost i na našim institucijama, s jedne strane u smislu podrške, i to ne samo financijske, a i da se organiziraju različite edukativne radionice. Ne kažem da se to ne radi, al mislim da bi trebalo više, a i da bi se to postiglo, trebalo bi uključit više ljudi, a da bi se uključilo više ljudi trebali bi imat malo više sluha i strpljenja jedni za druge. Mislim i da bi bilo važno, kad prođe kaka manifestacija, da se sastanemo kako bi podilili dojmove, ukazali eventualno na kake propuste i pridložili šta bi možda sledeći put moglo drukčije. Ričju, da razgovaramo i poslušamo šta onaj drugi ima kazat. Zaista se puno radi, napravljen je pomak, al smatram da ima još kapaciteta u narodu i da ima još ljudi koji bi volili radit«.

I. Petrekanić Sič

Đukić i Evetović

Antroponimija stare Subotice (18. i 19. st.) predstavlja mozaik zanimljivih imena i prezimena, od kojih su neka više, a neka slabije istražena. Jedno od prezimena čijim nositeljima nije posvećeno mnogo pažnje jest **Đukić**. Danas u Subotici ima Đukića Srba, čije je podrijetlo vezano uz Bosnu. Međutim, za povijesno-antroponimijska istraživanja starosjedićkog stanovništva Subotice relevantan je samo hrvatski rod Đukića, od kojih se istaknuo **Karlo (Dragutin) Đukić** (1820. – 1910.), jedan od narodnih prvaka **Antunovićevog** preporoda i osnivač Pučke kasine.

Karlov djed **Franjo** po svemu sudeći nije rođen u Subotici. Oženio je 9. XI. 1790. **Magdalenu Vidaković**, koja je u matičnim knjigama različito bilježena: **Marija Zelić**, **Magdalena Zelić**, **Margareta Zelić**, **Marija Božić** i **Marija Božanović**. Dana 25. IX. 1799. rođen je Karlov otac **Mijo**, koji se 18. XI. 1818. oženio **Katarinom**, kćerkom **Kuzmana Prčića** i **Tomke Vuković**. Dvije godine nakon toga, 24. X. 1820., rođen je Karlo, koji je kršten kao **Dragutin DMITAR (Carolus Demetrius)**. Oženio je 21. X. 1839. **Esteru**, kćerku **Ivana GUGANOVIĆA** i **Marije Prčić**. Međutim, nakon njene smrti, oženio je **Tezu Milodanović**, udovnu **Đure Radakova** (4. VII. 1859.), koja je umrla 1891. u 76. godini. Živio je u skromnoj kući na Somborskoj cesti blizu Blaškova križa. Od 1891. do 1896. bio je predsjednik Pučke kasine. Bio je jedan od pokretača akcije za sakupljanje potpisa za peticiju ministru prosvjete **Juliju Vlašiću (Wlassics Gyula)** za vraćanje hrvatskog jezika u subotičkim školama. Umro je 2. VI. 1910.

Evetović

Ovo prezime možda nije toliko rasprostranjeno kao neka druga (**Kujundžić**, **Skenderović**, **Prčić** itd.), ali nije ni rijetko i nepoznato. Zapravo, spada u red prepoznatljivih prezimena subotičkih Hrvata. Tome je sigurno pridonijela okolnost da su ga nosila neka imena bez kojih je kulturna povijest bačkih Hrvata nezamisliva: braća **Ivan** (1860. – 1923.) i **Franjo** poznatiji kao **Ante Miroljub Evetović** (1862. – 1921.), te njihov sinovac **Matija** (1894. – 1972.). Zanimljivo je da su preko **Imerke Antunović**, koja je bila mati prvoj dvojici, odnosno baka posljednjemu, bili povezani s biskupom **Ivanom Antunovićem**.

Podrijetlo Evetovića, rođaka velikog Antunovića, može se pratiti sa sigurnošću od konca 18. stoljeća. Iako su rodom bili sva trojica iz Aljmaša, čuvali su predaju da je njihov rod starinom iz Subotice. Matija je štoviše odlučno pobijao zle jezike koji su ga htjeli predstaviti kao novoselca, a ne kao starosjedioca Subotice. Objašnjavao je kako ga njegovo rođenje u Aljmašu ne diskvalificira kao Subotičanina. Evetovići su, naime, izvorno bili Subotičani, koji su iselili u Aljmaš.

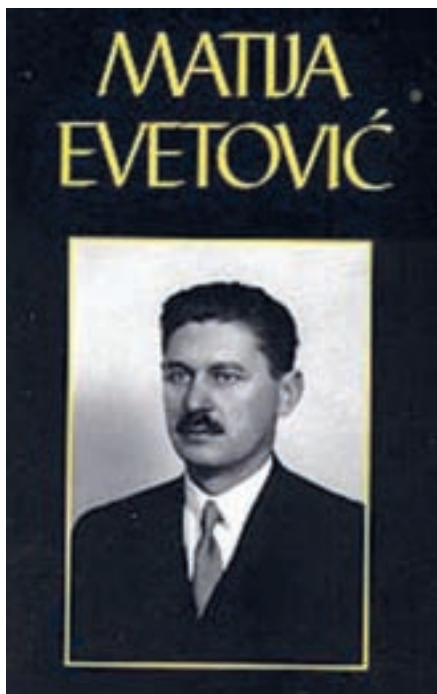
Genealogija Evetovića

Tko je taj Evetović koji je iselio u Aljmaš zasad ostaje neistraženo. Izvjesni **Ivan Evetović** se 15. XI. 1786. oženio u Kačmaru **Vitom Petreš**. Iduće godine dobio je sina **Andriju** (19. XI. 1787.), koji je kršten u Aljmašu. Andrija je 12. XI. 1805. oženio **Mariju Mamužić**. Njihov sin **Danijel**, kojega su zvali Dane, rođen je 1. VI. 1822., a 8.

XI. 1843. je oženio **Imerku**, kćerku **Antuna Antunovića** i **Barbare Petrić**, koji su također roditelji Ivana Antunovića. Iz tog braka rođena su trojica sinova **Ivan** (15. V. 1860.), **Franjo** (12. VI. 1862.) i **Dominik Melkior** (4. I. 1865.). Prva dvojica su se, kao što je opće poznato, opredijelila za svećenički poziv, u čemu su imali uspjeha. Kao pitomci svog strica Ivana Antunovića imali su privilegij, ali i samim tim veću obvezu. Na raspolaganju im je stajala knjižnica njihovog strica, koja je bila puna djela hrvatskih klasika ali i suvremenih pisaca.

Dominik, kojega su zvali **Doko**, nastavio je lozu. Koncem 1884. oženio se **Vecom Jagić** s kojom je dobio sina **Matiju** (24. II. 1894.). Početkom 20. stoljeća prešao je poslom u Suboticu. Ondje je njegov sin Matija zvani Maća, završio osnovnu školu i prve razrede gi-

mnazije. Zbog mladenačkih ispada svoje školovanje je morao nastaviti u Travniku i Zagrebu. Njegovo izbacivanje iz subotičke gimnazije bio je samo prvi u nizu izazova s kojima se susreo tijekom svog života. Ironično, poslije II. svjetskog rata postao je ravnatelj upravo te ustanove. Sastavio je sintezu književnosti bačkih Hrvata. U Aljmašu je vjenčao **Jelenu**, kći aljmaškog posjednika **Laze Kuleševića**.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4867
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-451-2965/2022-01

DATUM: 14. 9. 2022. godine

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje aktivnosti, programa i projekata nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u području osnovnog i srednjeg obrazovanja („Službeni list APV“ broj: 9/16 i 36/17), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu („Službeni list APV“, broj: 54/21, 7/22 i 37/22), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

**NATJEČAJ
ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE
AKTIVNOSTI, PROGRAMA I PROJEKATA
NACIONALNIH VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA U
PODRUČJU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA U AP VOJVODINI ZA 2022. GODINU –
DOTIRANJE PRIPREME I IZRADE TESTOVA I
ZADATAKA NA MANJINSKIM JEZICIMA**

Natječaj se raspisuje za financiranje i sufinanciranje aktivnosti, programa i projekata nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u području razvoja i podizanja kvalitete osnovnog i srednjeg obrazovanja na jezicima/govoru nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, naročito namijenjenih za dotiranje pripreme i izrade testova i zadataka na manjinskim jezicima, za natjecanja na svim razinama, od općinskog, preko regionalnog do republičkog, u organizaciji Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Natječaj se raspisuje na ukupan iznos od **1.000.000,00 dinara**, koji se raspodjeljuje:

1. za aktivnosti, programe i projekte **u području osnovnog obrazovanja 700.000,00 dinara** i
2. za aktivnosti, programe i projekte **u području srednjeg obrazovanja 300.000,00 dinara**.

Pravo sudjelovanja na natječaju imaju nacionalna vijeća nacionalnih manjina sa sjedištem na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine i to za aktivnosti, programe i projekte u području razvoja i podizanja kvalitete osnovnog i srednjeg obrazovanja na jezicima/govoru nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

Prilikom razmatranja podnesenih prijava na natječaj i odlučivanja o raspodjeli sredstava, primjenjuju se sljedeći kriteriji:

1. Odgovor na temu projekta (ciljevi i aktivnosti projekta su sukladni prioritetima natječaja, ciljevi projekta su jasni, konkretni i ostvarivi, aktivnosti su realne i odgovarajuće za postizanje ciljeva);
2. Utjecaj predloženog projekta (veličina ciljne skupine, stupanj uključenosti ciljne skupine kojoj je projekt namijenjen, vidljivost projekta, održivost rezultata projekta);

3. Kompetentnost predlagatelja i dosadašnje iskustvo (dosadašnja iskustva u realizaciji projekata koji doprinose unapređenju obrazovno-odgojnog rada).

Podnesene prijave razmatra Povjerenstvo koje imenuje Pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Pokrajinski tajnik).

Povjerenstvo neće uzeti u razmatranje nepravodobne i nepotpune prijave, prijave koje nisu podnesene od strane ovlaštenih osoba, kao ni prijave koje nisu predmet Natječaja.

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno odrediti ispunjenje dodatnih uvjeta za dodjelu sredstava.

Prijave i priložena dokumentacija se ne vraćaju podnositeljima.

Rješenje o raspodjeli sredstava donosi Pokrajinski tajnik, na temelju prijedloga Povjerenstva.

Rješenje Pokrajinskog tajnika je konačno i protiv rješenja se ne može uložiti pravni lijek.

Rezultati Natječaja se objavljuju na mrežnoj stranici Tajništva, pri čemu Tajništvo nije u obvezi obrazložiti svoje odluke.

S podnositeljima prijava kojima su odobrena sredstva, Tajništvo će sklopiti ugovor o financiranju odnosno sufinanciranju aktivnosti na temelju kojega će sredstva biti isplaćena.

Rok za podnošenje prijava je 28. 9. 2022. godine.

Prijave se podnose isključivo na natječajnim obrascima Tajništva.

Natječajna dokumentacija se može preuzeti od **14. 9. 2022. godine** na internetskoj adresi Tajništva: www.puma.vojvodina.gov.rs
Uz prijavu se obvezno podnose preslike sljedećih dokumenata:

- potvrda o registraciji nacionalnog vijeća kod nadležnog tijela i
- potvrda o poreznom identifikacijskom broju (PIB).

Prijave se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela pokrajinske uprave u Novom Sadu (zgrada **Pokrajinske vlade**) ili se upućuju poštom na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
21000 Novi Sad
Bulevar Mihajla Pupina 16

S NAZNAKOM: ZA NATJEČAJ ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE AKTIVNOSTI, PROGRAMA I PROJEKATA NACIONALNIH VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA U PODRUČJU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA – DOTIRANJE PRIPREME I IZRADE TESTOVA I ZADATAKA NA MANJINSKIM JEZICIMA

POKRAJINSKI TAJNIK, Zsolt Szakállas

Suradnja na relaciji Tavankut – München

Osnovna škola *Matija Gubec* iz Tavankuta, njegujući dugogodišnju suradnju s gradom Münchonom, ugostila je sedam učenika i četiri odrasla predstavnika koji su tijekom četverodnevnog posjeta realizirali aktivnosti na razvoju multikulturalnosti i očuvanja tradicije. Gosti iz Münchena boravili su u Tavankutu od 5. do 8. rujna, u okviru projekta »Tolerancija – poštivanje različitosti – tradicija«, a tijekom ova četiri dana obišli su i vidjeli brojne znamenitosti, kako Tavankuta tako i Subotice i okolice.

Tijekom ovoga posjeta gosti su imali priliku upoznati se sa školom, njenim radom, brojnim aktivnostima, radionicama i folklorom. Obišli su i seosko gospodarstvo **Marinka Franciškovića**, te se vozili špediterom, što je djeci bio poseban ugođaj.

Također, predvođeni ravnateljicom škole **Stanislavom Stantić-Prčić** obišli su i Suboticu i njene brojne znamenitosti, poput Sinagoge, samog središta grada, jezero Palić, ZOO vrt, ergelu *Kelebija*...

Posjetili su i Gradsku kuću gdje ih primila članica Gradskog vijeća zadužena za područje obrazovanja i kulture **Milanka Kostić**. Tijekom razgovora istakli su zadovoljstvo zbog uspješne suradnje i važnosti razmjene iskustava dviju država u području obrazovanja i kulture.

Za djecu su organizirane radionice učeničke zadruge škole domaćina, te su tako gosti imali priliku susresti se sa slamom i izraditi suvenire od slame, poput narukvica,

magneta, obilježivača za knjige... Učenici i njihovi domaćini skupa su pravili *gomboce* i *berliner*, tradicionalne njemačke krafne koje su napravljene od slatkog tijesta, pržene u ulju s različitim punjenjem, posute šećerom. Nisu izostale ni sportske radionice, kao i brojna druženja, posjet Galeriji slika od slame, Etnosalašu *Balažević* i župnoj crkvi Presvetog Srca Isusova.

Uz brojne aktivnosti i sadržaje i djeca i odrasli su se bolje upoznali i sprijateljili, te je ovo bilo predivno iskustvo kako za goste, tako i za domaćine.

A. K.

Ovo možda niste znali

Poštanske marke

Svjetski dan poštanske marke obilježava se 9. rujna, a na to su nas podsjetili učenici drugog razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u OŠ *Matko Vuković*, koji su s učiteljicom **Sonjom Konkolj** izradili vlastite poštanske marke. Istina, s njima ne mogu poslati pismo, ali su naučili puno toga o ovim malim umjetničkim radovima.

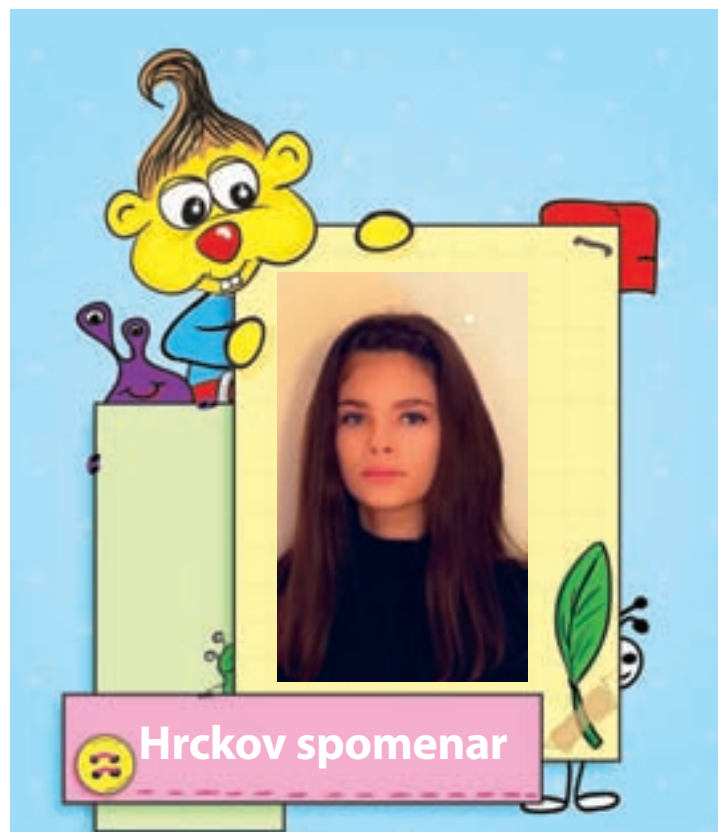
Prva poštanska marka tiskana je 1. svibnja, a u prometu se pojavila 6. svibnja 1840. godine u Engleskoj i poznata je kao »Penny black«. Na prvoj markici našao se lik kraljice **Viktorije**, kasnije i nedavno preminule kraljice **Elizabete II.**, a od današnjih se razlikovala po ravnim rubovima.

Reforma poštanskog sustava uključila je naplatu, po kojoj je pošiljalac morao platiti uslugu.

Poštanska marka može biti raznih oblika. Najčešće je kvadratna ili pravokutna, ali ih ima i okruglih, ovalnih, trokutnih, pa čak i u obliku voća. Neke mirišu, a neke svijetle u mraku. Nauka koja se bavi poštanskim markama naziva se filatelija, a ljudi koji ih sakupljaju nazivaju se filatelistima.

Danas možda rijetko šaljete pismo putem pošte, ali ako budete imali priliku, probajte nekome poslati pismo, pa čekati odgovor. Tako ćete imati priliku i više se upoznati s markicama, a tko zna, možda ih i početi sakupljati.

Ž. V.

ZOVEM SE: **Anja Savadinović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram rukomet

VOLIM: vožnju biciklom, čokoladu, sladoled, recitiranje, igrati nogomet i motore

NE VOLIM: laž, neiskrenost, nefer sportsku borbu

U SLOBODNO VRIJEME: šetam se i družim

NAJ PREDMET: srpski i hrvatski jezik i tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: vozačica motornih vozila

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, sunčokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavenske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Temeljem članka 43. Zakona o zaštiti prirode (*Sl. glasnik RS*, br. 36/09, 88/10, 91/10 - ispr., 14/16, 95/18 - dr. zakon i 71/21), Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj Tajništva za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša Gradske uprave Subotica obavještava javnost o stavljanju na

JAVNI UVID

NACRTA PRIJEDLOGA ODLUKE O PROGLAŠENJU ZAŠTIĆENOG PODRUČJA PARK PRIRODE »PALIČ«

Javni uvid traje od 16. 9. do 10. 10. 2022. godine i u tom periodu će nacrt prijedloga akta o zaštiti zajedno sa stručnom osnovom – studijom zaštite s kartografskom dokumentacijom, kao i obrazac za dostavljanje primjedbi, biti dostupni javnosti:

– u tiskanom obliku, u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Gradska kuća u Subotici, soba 130), svakog radnog dana od 12 do 14 sati

– u elektroničkom obliku na internetskoj stranici Grada Subotice na adresi: <http://www.subotica.rs/index/page/id/15316/lg/cp/pr/1>

Javna rasprava o predmetnom nacrtu bit će održana 11. 10. 2022. godine u 12 sati u plavoj sali Gradske kuće u Subotici (Trg slobode 1).

Pozivamo zainteresiranu javnost da prisustvuje javnoj raspravi, a da primjedbe dostavi na priloženom obrascu elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili osobno u prostorije Službe najkasnije do 10. 10. 2022. godine.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 20. 9. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zapis s ljetovanja

Između ekvatora i Sjevernog pola

Zabranjujem si ljetovati u sezoni. Dobro, ne zabranjujem striktno, jer odmor je nešto što si ne mogu zabraniti ni u kojem obliku, ali ako mogu birati, izabrat ću deveti mjesec. Temperature su toliko divne da ne mogu zamisliti da imamo preko 30 stupnjeva, da su nam noći toliko vruće da ne možemo spavati i da nam koža gori čak i u hladu. Deveti mjesec u Novom Vinodolskom je prekrasan. More je idealno, ako pitate moje prijatelje, i malo hladnije, ali volim da me voda osvježi.

Ne gledajte vremenske prognoze. Ovo vam govorim kao najdobronamjerniji savjet koji će vas lišiti stresa zbog najavljenih sedam dana kiše, od deset koliko provodite

telja se počeo čuti. Ispostavit će se da mu je otišao plivaču zamašnjak, čija je zamjena i kod kuće prilično skupa, a onda možete misliti koliko je kod nas. Neću vam pričati kako je prošao cijeli proces s osiguranjem jer me ne plaćaju da ih reklamiram, a čekam da preuzmemo auto da ih ne hvalim prije vremena, ali jako dobro da smo platili četrdesetak eura, auto osiguranje, koje traje godinu dana i sad nam ne zadaje tolike glavobolje.

Ta priča o vremenu i okolnostima s osiguranjem nije slučajna. Sve nas je to dovelo do toga da budemo vezani samo za jedno mjesto, jer bez dva auta pada u vodu plan da odemo do Krka ili barem do obližnje Crikvenice. Dugo nisam bila na odmoru da se zadržavam samo na jednom mjestu, bez velikih akcija, šetnji i sličnih avantura.

Neplanirani Senj

Prijateljev auto je otišao na popravku u Senj, a ja sam trebala voziti iza majstora i vratiti prijatelja. Senj je od Novog Vinodolskog udaljen dvadesetak kilometara, a cesta vodi tik uz more. Obala je svugdje lijepa, ali dio Svete Jelene je čaroban. Kad ste vozač, nemoguće je uživati u krajoliku, ali i ono malo što vidite je lijepo. Nismo imali vremena tu stati, ali smo zato uspjeli brzo obići Senj.

Na samom ulazu u grad iz ovog smjera, uz samu cestu, dočekat će vas moderni sunčani sat s natpisom na glagoljici koji označava 45. geografsku širinu. Dakle, mi stojimo na pola puta između ekvatora i Sjevernog pola.

U Senju sam htjela vidjeti i crkvu sv. Marije od Arta u Parku senjskih književnika, Gradski muzej i Velika vrata, ali za to nismo imali vremena. Ipak, cilj je bio odlazak majstoru. Ono čemu ipak nismo odoljeli je kula Nehaj koja se nalazi na istoimenom brdu i simbol je Grada Senja. S kule se pruža prekrasan pogled na Učku, Velebit i Hrvatsko primorje. Povijest kaže da su tvrđavu izgradili senjski uskoci zbog obrane od osmanskih napada. U njenim zidinama se nalazi oko stotinu puškarnica i 11 topovskih otvora. Nismo imali mnogo vremena, pa nismo razgledali povijesne ilustracije, predmete i odore koje ovdje možete vidjeti. Ispod tvrđave se nalazi i park Nehaj koji nudi sadržaje za sve uzraste.

Čini se da bi se moje putopisne želje mogle vratiti u ovaj dio Jadrana, te se veselim novim susretima.

Gorana Koporan

na odmoru. Bar se nama tako pisalo kada smo se parkirali. I da, jeste bilo kiše, ali je padala jednom ili možda dva puta i to je drugi put padala kada sam bila u vodi, i stala nakon deset minuta. Naravno da je poslije toliko sinulo sunce da smo se morali skrivati od njega. Dakle, zaboravite na vremenske prognoze.

Vrijedan savjet

Ovoga puta sam odlučila podijeliti nekoliko savjeta, čini se. Šalu na stranu, jedan vrlo vrijedan savjet je platiti osiguranje automobila. Ove godine puno je ljudi imalo problema s vozilom, a kada vam se taj problem dogodi u inozemstvu, to vas može skupo koštati i značajno umanjiti vaš godišnji odmor. S dva auta smo krenuli prema Novom Vinodolskom, a ispred smještaja auto mog prijatelja

Marko Bijač, najbolji vratar Europskog prvenstva u Splitu

Imali smo pobjednički fokus

Ekskluzivni razgovor vođen je u petak, 9. rujna, nakon pobjede protiv Italije i plasmana u veliko finale protiv Mađarske.

Zasigurno najzaslužniji za još jedan veliki uspjeh hrvatskog vaterpola i osvajanje zlatne medalje na neto završenom Europskom prvenstvu u Splitu bio je **Marko Bijač**, impresivni vratar na голу Hrvatske. Više od dvije trećine obranjenih udaraca koje su protivnički igrači uputili prema njegovim vratima na kraju mu je uz zlatnu momčadsku medalju donijelo i laskavo priznanje najboljeg vratara šampionata.

Iskreno govoreći, prije početka Europskog prvenstva malo tko je vjerovao kako domaćin Hrvatska može otići do kraja. Što o tome kaže najbolji vratar?

Nisu ljudi očekivali da bismo mi mogli otići sve do finala, ali iskreno govoreći niti mi nismo, skupa s našim izbornikom, uopće razmišljali toliko daleko. I mislim kako

je to jedini ispravan put kada je u pitanju ovakvo natjecanje. Išli smo od utakmice do utakmice, pripremajući se objektivno najviše za duel protiv Francuske. Mislim kako nam je upravo ona donijela potrebni pobjednički fokus i postupno samo uvodila u turnir. Donijela nam je sigurnost i tako je sve krenulo...

Navijači su posebna priča. Krcata Spaladium Arena zasigurno je bila igrač više. Koliko Vam je značila podrška prepunih tribina?

Publika nas je dizala iz utakmice u utakmicu, počevši od važne pobjede protiv Francuza, a mi smo se uz takvu fantastičnu podršku trudili davati maksimum u bazenu Spaladium Arene.

Čini se kako Vam je ovaj bazen u Splitu, specijalno izgrađen za ovo EP, na koncu bio vrlo sretan. Ima li ovaj neke razlike u odnosu na druge bazene?

Ma ne. Ali moram reći kako je svaki bazen specifičan u

Impresivni CV

Rođen u Dubrovniku 1991. godine, gdje je i počeo aktivno igrati vaterpolo u VK *Jug* (2012. – 2018.), potom prelazi u *Pro Recco* (ITA, 2018. – 2021.), a danas brani boje grčkog *Olympiacosa*. U impresivnoj igračkoj karijeri osvojio je praktično sve, izuzev olimpijskog zlata, a najveći uspjesi su: srebro na OI u Rio de Janeiru 2016., zlato na SP u Budimpešti 2017., zlato na EP u Splitu 2022., uz još nekoliko srebra i bronce na svjetskim i europskim prvenstvima.

odnosu na druge. Mi smo kao ekipa trenirali u njemu, imali smo samo par treninga prije početka prvenstva, ali mislim kako je presudna bila ta energija koja se stvorila između nas i navijača tijekom samoga prvenstva.

Koliko vrataru znači ogromna podrška s tribina koja prati svaku njegovu obranu?

Znači puno, iako smo mi svi tijekom susreta sve vrijeme fokusirani na protivnika, na svaku loptu i najbolju moguću igru u obrani. Naravno, u podsvijesti je prisutno to fantastično gromoglasno bodrenje i zbilja puno znači kada obraniš svoju mrežu. Mi volimo reći i istaknuti kako je ovdje (u Splitu prim. a.) veliki gušt igrati i zahvalio sam se stotinu puta, a evo i još jednom ću uputiti zahvalu našoj publici za golemu podršku tijekom cijeloga prvenstva.

Polufinale mnogi smatraju najvažnijom utakmicom na turniru, jer pobjeda garantira osvajanje medalje. Što je bio presuđujući moment u pobjedi protiv Italije?

Mislim kako je bilo više odlučujućih momenata u velikoj pobjedi protiv Talijana. Nekoliko puta smo imali prednost od dva gola razlike, ali su se oni uspijevali vraćati i izjednačavati rezultat. Presudila je naša sposobnost da se svaki puta kada su se oni vraćali u egal ponovno koncentriramo i napravimo rezultatsku razliku. Konačno, uspjeli smo se obraniti u njihova posljednja dva napada i posve zaslužno slaviti važnu pobjedu koja nam je donijela veliko finale protiv Mađarske.

D. P.

VATERPOLO

Hrvatska prvak Europe

Minimalnom, ali posve zasluženom pobjedom (10:9) Hrvatska je svladala Mađarsku i osvojila naslov prvaka Europe u muškom vaterpolu. Impresivni pobjednički niz reprezentativaca pod vodstvom izbornika **Ivice Tucka**, koji je osvojio 14. trofej na klupi reprezentacije, zaokružen je velikim trofejem na domaćem bazenu u Splitu. Hrvatska je odigrala odličan turnir i držala visoku formu sve do posljednjeg susreta, a šampionski naslov zaslužno će krasiti vitrine Vaterpolo saveza Hrvatske.

ATLETIKA

Perković deseti puta pobjednica Hanžeka

Najbolja hrvatska atletičarka svih vremena i višestruka olimpijska, svjetska i europska prvakinja u bacanju diska **Sandra Perković** osvojila je deseti naslov pobjednice *Hanžekovićeve memorijala*. Pobjednički hitac od 68,46 metara stigao je tek u posljednjoj, šestoj seriji i to je njezin najbolji rezultat ove sezone.

POGLED S TRIBINA

(Ne)uspjeh

Porazom protiv Finske (86:94) u osmini finala košarkaška reprezentacija Hrvatske završila je nastup na prvenstvu Europe koje se igra u zajedničkoj organizaciji četiri zemlje domaćina. Nakon relativno dobrog nastupa u skupini i osvajanja trećeg mjesta u skupini C, iza Grčke i Ukrajine (koju je momčad izbornika **Damira Mulaomerovića** pobijedila u posljednjem susretu skupine s pet razlike, kalkilirajući da ne bude druga), dobijen je željeni protivnik u razigravanju najboljih 16 momčadi Staroga kontinenta. Želja je bila revanširati se neugodnim Fincima za poraz u kvalifikacijama za Svjetsko prvenstvo s kojim je okončana i posljednja nada za možebitni plasman na mundial. Nažalost, reprezentativci predvođeni NBA igračima **Bogdanovićem**, **Zupcem** i **Šarićem**, te igračem visoke europske klase **Hezonjom**, nisu uspjeli učiniti ništa više od pobjeda protiv već spomenute Ukra-

jine, te Velike Britanije i Estonije. Čak je pobjeda protiv Estonaca izvojevana uz veliku borbu i pomalo dramatičan završetak susreta. Potajno, svi su se u Hrvatskoj nadali kako je baš ovo EP prilika da navedeni košarkaši u nacionalnoj majici pokažu raskoš svog talenta zbog kojeg igraju u najjačoj svjetskoj ligi i dokažu košarkaškom svijetu da još uvijek itekako može računati na državu nekadašnjih velikana igre pod obročima. Nažalost, izuzev povremenih bljeskova u susretima s momčadima koje su objektivno drugi razred euro košarke (postavlja se opravdano pitanje u kojem je razredu nakon svega i Hrvatska), te solidne igre u pojedinim dijelovima susreta protiv Grčke, a posebice i Italije, cjelokupni nastup ove generacije na ovom Europskom šampionatu je čini se (ne)uspješan. Medalja, tj. sam ulazak u borbu za odličja, već je dugo nedostižan san, baš kao i povratak na staze stare slave kojima se koncem devedesetih i početkom novoga milenija koračale brojne hrvatske nezaboravne košarkaške vedete.

D. P.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4867
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-451-2964/2022-01

DATUM: 14. 9. 2022.

Na temelju članaka 2. i 5. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programskih aktivnosti i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini („Sl. list APV“, broj: 14/15 i 10/17), članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini („Službeni list APV“, broj: 10/20), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu („Službeni list APV“, broj: 54/21, 12/7, 19/20, 22/22 i 37/22), pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROJEKTA U PODRUČJU PODIZANJA KVALITETE OBRAZOVNO-ODGOJNOG PROCESA OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA – TROŠKOVI OBUKE TALENTIRANIH UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA S TERITORIJA AP VOJVODINE I ANGAŽIRANJA STRUČNIH SURADNIKA NA ANDREVLJU ZA 2022. GODINU

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) sukladno Financijskom planu za 2022. godinu, za unapređenje kvalitete osnovnog i srednjeg obrazovanja – troškove sudjelovanja talentiranih učenika osnovnih i srednjih škola s teritorija AP Vojvodine i stručnih suradnika (ili nastavnika u iznimnim slučajevima) u svojstvu realizatora predviđenih aktivnosti iz sfere prirodnih i društvenih znanosti, umjetnosti i kulture koje će se održavati u razdoblju listopad-prosinac 2022. godine u Centru za gospodarsko-tehnološki razvoj „Andrevlje“ na Andrevlju, opredjeljuje iznos od **10.203.608,00 dinara, od kojih 2.000.000,00 dinara za osnovne škole i 8.203.608,00 dinara za srednje škole.**

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju osnovne i srednje škole na teritoriju AP Vojvodine, čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave. Navedena sredstva namijenjena su za podizanje kvalitete obrazovno-odgojnog procesa osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja - troškove projekta obuke talentiranih učenika osnovnih i srednjih škola s teritorija AP Vojvodine u 2022. godini, koji će se održati u razdoblju listopad-prosinac 2022. godine u šestodnevnom trajanju (po 5 punih pansiona), u Centru za gospodarsko-tehnološki razvoj Vojvodine, Andrevlje, Banoštor.

Osnove škole u Natječaju mogu sudjelovati za:

1. troškove smještaja i prehrane učenika svojih škola (za sedmi i osmi razred), radi njihovog sudjelovanja u predviđenim aktivnostima, za 5 punih pansiona;

2. troškove smještaja, prehrane i naknade za rad stručnog suradnika (ili nastavnika u iznimnim slučajevima) njihovih škola, koji će biti angažiran u svojstvu realizatora predviđenih aktivnosti učenika, također 5 punih pansiona, koji će biti prisutan svih 6 dana i koji će pratiti učenike u ostvarivanju svih planiranih aktivnosti.

Srednje škole u Natječaju mogu sudjelovati za:

1. troškove smještaja i prehrane učenika svojih škola (za drugi i treći razred), radi njihovog sudjelovanja u predviđenim aktivnostima, za 5 punih pansiona;
2. troškove smještaja, prehrane i naknade za rad stručnog suradnika (ili nastavnika u iznimnim slučajevima) njihovih škola, koji će biti angažiran u svojstvu realizatora predviđenih aktivnosti učenika, također 5 punih pansiona, koji će biti prisutan svih 6 dana i koji će pratiti učenike u ostvarivanju svih planiranih aktivnosti.

Potrebno je da škole prijave **10 učenika i 1 stručnog suradnika** (ili nastavnika u iznimnim slučajevima), koji ispunjavaju predviđene kriterije.

Predviđene aktivnosti će se organizirati sukladno aktualnoj epidemijskoj situaciji i suglasno rasporedu koji će sastaviti Tajništvo.

Financijskom potporom koja se daje ovim Natječajem promovira se, odnosno štiti javni interes utvrđen odredbama članaka 6., 7., 8. i 9. Zakona o osnovama sustava obrazovanja i odgoja („Sl. glasnik RS“, broj: 88/2017, 27/2018 – dr. zakoni, 10/2019, 6/2020 i 129/2021).

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Prilikom određivanja visine sredstava za dodjelu, sukladno Pravilniku, primjenjuju se sljedeći kriteriji:

1. stupanj uključenosti ciljne skupine kojoj je program/projekt namijenjen;
2. dosadašnja iskustva u realizaciji programa/projekata koji doprinose unapređivanju obrazovno-odgojnog rada;
3. kriteriji za učenike: ovim projektom mogu biti obuhvaćeni učenici koji su sudjelovali najmanje na općinskim natjecanjima iz područja prirodnih i društvenih znanosti, kulture i umjetnosti ili koji su prethodni razred završili s najmanje vrlo dobrim uspjehom;
4. kriteriji za stručne suradnike (ili nastavnike u iznimnim slučajevima): diploma o odgovarajućem obrazovanju sukladno odgovarajućim propisima;
5. poštovanje specifičnosti ustanove i socijalne politike lokalne samouprave.

NAČIN PRIJAVE

Prijava se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva.

Jedna ustanova može podnijeti jednu prijavu.

Uz prijavu na Natječaj, podnosi se popunjen jedinstveni obrazac prijave s brojem učenika kao i stručnim suradnikom (ili nastavnikom u iznimnim slučajevima) za koje se škola prijavljuje (u dijelu obrasca prijave koji se odnosi na učenike – upisuje se samo broj učenika bez navođenja osobnih podataka učenika, a u dijelu obrasca prijave koji se odnosi na stručnog suradnika (ili nastavnika u iznimnim slučajevima), potrebno je da se za tog stručnog suradnika (ili nastavnika u iznimnim slučajevima) – bez navođenja osobnih podataka, navedu kompetencije i spol.

O dodjeli sredstava korisnicima odlučuje pokrajinski tajnik na prijedlog Povjerenstva za provedbu natječaja, koje razmatra pristigle zahtjeve. Prilikom razmatranja prijava na Natječaj, Povjerenstvo će uzeti u obzir programe i projekte u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja koji se odnose na:

1. Modernizaciju odgojno-obrazovnog rada

1.a) osuvremenjivanje nastavnog procesa putem inovativnosti i kreativnosti svih sudionika,

2. Usuglašavanje obrazovanja s potrebama tržišta rada

2.a) unapređivanje poduzetničkog duha, razvoj praktičnih i životnih vještina, profesionalna orijentacija i karijerno vođenje, podizanje kvalitete stručne prakse.

Potpota inkluzivnom obrazovanju i prevencija ranog napuštanja formalnog obrazovanja

3.a) potpora učenicima s iznimnim sposobnostima, razvoj talenata u skladu s njihovim obrazovno-odgojnim potrebama (prilagodbom načina i uvjeta rada, obogaćivanjem i proširivanjem nastavnih sadržaja, natjecanjima učenika koja nisu u organizaciji Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja/međuregionalna, međunarodna).

Osnovne i srednje škole dokaze o ispunjavanju uvjeta za učenike i stručne suradnike (ili nastavnike u iznimnim slučajevima) dostavljaju na zahtjev Tajništva, prilikom sastavljanja rasporeda sudjelovanja, a za točnost podataka navedenih u obrascu prijave, odgovoran je ravnatelj škole.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, prema potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju ili informacije.

Ukoliko prijavu potpisuje osoba po ovlaštenju, neophodno je priložiti uredno ovlaštenje za potpisivanje iste.

Uz Prijavu na Natječaj, prilažemo vam Zdravstveni list učenika koji je neophodno popuniti i **dostaviti stručnom suradniku škole** (ili nastavniku u iznimnim slučajevima) koji će biti u pratnji djeteta. Zdravstveni list se **ne dostavlja** Tajništvu.

Povjerenstvo neće razmatrati:

- nepotpune prijave;
- nepravodobne prijave;
- nedopuštene prijave (prijave podnesene od strane osoba koje su neovlaštene i subjekata koji nisu predviđeni Natječajem);
- prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene.

Rezultati Natječaja se objavljuju na mrežnoj stranici Tajništva.

Rok za podnošenje prijava na Natječaj je 28. rujna 2022. godine.

Prijave s potrebnom dokumentacijom se podnose na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

„Natječaj za financiranje i sufinanciranje projekta u području podizanja kvalitete obrazovno-odgojnog procesa osnovnog i srednjeg obrazovanja – troškovi obuke talentiranih učenika osnovnih i srednjih škola s teritorija AP Vojvodine i angažiranja stručnih suradnika na Andrejlu za 2022. godinu“

Bulevar Mihajla Pupina 16
21000 Novi Sad

Obrazac upitnika se može preuzeti **od 14. rujna 2022. godine** na službenoj internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice: **www.puma.vojvodina.gov.rs**.

Informacije u vezi s Natječajem mogu se dobiti na telefon: 021/ 487 4035 i 021/487 4330.

POKRAJINSKI TAJNIK, Zsolt Szakállas

MALO GERARDOVO

obljetnica Gerardovog zemaljskog rođendana

Nedjelja, 18 .9. 2022.
Đurđin
Crkva sv. Josipa radnika
Sv. Misa u 9 sati u crkvi

Nakon sv. Mise zajednički odlazak na mjesto rodnog salaša o. Gerarda i prigodna pobožnost. Iza toga agape i druženje.

*„Blažena je ova zemlja
gdje sam izašao na sunce među ljude.“*
Ante Jakšić

Šokačka torta

Jesen je vrijeme svadbi. Tako je bilo nekada, a tako je uglavnom i sada. Jedna od važnih stvari na svadbama je i hrana. Danas uglavnom taj dio svadbene ponude ide u paketu s dvoranom koja se iznajmljuje za veselje. A nekada je bilo posve drugačije i u pripremu hrane, ali i u skrb o namirnicama bile su uključene obitelji mlade i mladoženje, bliža rodbina, susjedi... Posebno je tako bilo na selima, gdje su pripreme za svadbe bile pravi seoski događaj u koji je na razne načine bio uključen dobar dio sela. A još kada se zareda po nekoliko svadbi nije bilo kuće koja nije imala doticaja s pripremama. Tako je bilo i u Beregu, kažu još do prije 40-50 godina.

Danima prije svadbe počinjala je priprema kolača. Radilo se po kućama. Bili su to suhi kolači od margarina i kuhanih filova, jer nije bilo hladnjaka za čuvanje. U Beregu, gdje smo za KuHaR pripremali šokačku tortu, kažu kako je priprema kolača počinjala još u utorak. »Pekli su se suhi kolači i kore, a filovalo se petkom. Pripremalo se kod kuće, a na pečenje nosilo kod pekara. Običaj je bio da svi koji su pozvani u svatove donesu brašna, šećera, jaja, margarina. Događalo se da se sakupi i po nekoliko tisuća jaja, nekoliko kilograma margarina, par kilograma oraha. Fila od jaja bilo je toliko da se kuhao u kotlu, jer pravilo se i po 50 torti. Osim rodbine, na pripremi su bile angažirane i žene vične tom poslu, koje su za taj rad bile plaćane. Kolači su se nosili u velikoj, širokoj, plitkoj korpi

koja se koristila samo za to i do svadbe su se čuvali u podrumu koji su uglavnom imali svi prostori u kojima su održavane svadbe. Torte su se redale na staklene stalke i tako iznosile na stol«, kaže **Julijana Krizmanić**.

Kolača i torti uvijek je bilo toliko da su se u nedjelju, dan nakon svadbe, nosili svakome tko je bio u svatovima.

Svatovski običaji danas su drugačiji. Ima torti i kolača i na morednim svadbama, ali ne pripremaju se po kućama, i drugačijeg su i izgleda i okusa nego oni nekadašnji.

Sastojci:

Za kore:

12 jaja

6 žlica oraha

6 žlica brašna

12 žlica šećera

Priprema:

Kore: Izmutiti snijeg od 6 bjelanjaka sa šest žlica šećera. U umućene bjelanjke dodati žumanjke, brašno i orahe. Miješa se kuhačom tako da se smjesa prebacuje. Peče se oko 30 minuta u posudi na čije se dno stavlja izrezana novinska hartija koja se pospe brašnom (danas može i hartija za pečenje). Je li pečeno provjerava se čačalicom, a go-

Za fil:

8 jaja

24 žlice šećera

jedan margarin

čokolada

tovo je kada na
čačkalici nema ostataka
biskvita.

Posuda s pečenom korom
okrene se na čistoj krpi i s nje
se skida hartija.

Peku se dvije kore koje se prije filova-
nja presijeku tako da bude ukupno četiri
kore.

Fil: Jaja na laganoj vatri kuhati sa še-
ćerom dok se ne dobije kremasti sastav.
U krem dodati nekoliko štangli čokolade.
Posebno uraditi margarin i umutiti ga u
hladan fil i na kraju dodati orahe (količi-
na po želji, a može i bez orahe).

Torta se maže filom, posipa orasima i
šara čistim umućenim margarinom u koji
se može dodati malo čokolade.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz
potporu Središnjeg državnog ureda za
Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

HRVAT(ICA) HRVATSKI JEZIK RIMOKATOLIK

@znamtkosam

@znamtkosam